

Vägledning foder

En vägledning kring foderregelverket med tolkningar och förklaringar

- Vägledning foder ger en överblick av gällande foderregelverk med förklaringar och förtydliganden
- Vägledning foder uppdateras löpande

Vägledning foder

En vägledning kring foderregelverket med tolkningar och förklaringar

Foderområdet är ett dynamiskt område med ett regelverk i ständig förändring sedan början av 2000-talet. Med i grunden över femtio olika EU-regelverk och hundratal förordningar om godkännanden av tillsatser, dietfoderpåståenden och gränsvärden för främmande ämnen är området svåröverblickbart och ibland svårtolkat.

Vägledning foder är vägledning in i foderregelverken med förtydliganden och förklaringar samt länkar till aktuella regelverk.

Vägledning foder uppdateras succesivt, inledningsvis kommer större textmassor som idag är publicerade på Jordbruksverkets webb att omarbetas och föras in i Vägledning foder, medan texten på webbsidan förenklas.

Vägledning foder är i första hand tänkt att läsas digitalt för att möjliggöra att läsaren kan följa länkar till regelverken eller annan information som rör foder, t.ex. näringsbranschriktlinjer. Vid utskrift observera versionsnummer nedan i och med att dokumentet uppdateras löpande.

Enheten för CITES foder och djurprodukter

Version 1, 2017-01-09

Författare

Kjell Wejdemar, AgrD

Sammanfattning

I slutet av nittiotalet konstaterade kommissionen att livsmedelskedjan drabbats av flera kriser till exempel ”galna kosjukan” och problem inom foderområdet bland annat på grund av bristande kvalitét av tidigare livsmedel som gick in i foderkedjan t.ex. i form av höga halter av dioxiner m.m.

Även Sverige hade under tiden före medlemskapet i EU haft flera kriser och kraftiga debatter bland annat om salmonella, kadavermjöl och tillväxtantibiotika och samtliga dessa fall hade Sverige gått före EU med nationella regelverk.

Kommissionen konstaterade att något måste göras för att återställ konsumenternas förtroende för livsmedelsproduktionen inom EU och i sin vitbok 2000 presenterade kommissionen de åtgärder som man avsåg att vidta. En tydlig markering från kommissionen är att foderkedjan är det första steget i livsmedelskedjan och man myntade begreppet ”from stable to table” som på svenska översatt till ”från jord till bord”.

Vitboken klargör att kommissionen vill förnya regelverket med en hög standard omfattande hela livsmedelskedjan för att säkerställa en säker livsmedelsförsörjning inom hela EU. Regelverket ska ha en hög skyddsnivå för konsumenterna och tydliga krav på näringen med ett uttalat producentansvar. Nyckelord i vitboken är spårbarhet, försiktighetsprincipen, insyn och öppenhet samt kontroll.

Livsmedelspolitiken ska bygga på vetenskaplig grund och man föreslår skapandet av en gemensam livsmedelssäkerhetsmyndighet dvs. EFSA (European Food Safety Authority).

Sedan början av 2000-talet har denna politik genomförts med omfattande förändringar och uppdateringar inom EU och nationellt, bland annat:

- 2001: EU:s förordning avseende TSE-sjukdomar omfattande bland annat förbudet att använda animaliskt protein som foder (999/2001)
- 2002: Gemensam grundförordning avseende foder och livsmedel (178/2002) där bland annat försiktighets- och öppenhetsprinciperna slås fast och grundläggande krav på foderföretagen avseende spårbarhet och fodersäkerhet. Förordningen är också grunden för skapandet av EFSA.
- 2002: EU:s förordning avseende hantering av animaliska biprodukter (1774/2002).
- 2003: Nya förordningar avseende genetiskt modifierade produkter (1829/2003 & 1830/2003) omfattande godkännandekriterier och godkännandeprocessen samt märkningskrav för genetiskt modifierat organismer (GMO) bland annat för foderändamål.
- 2003: Ny förordning om fodertillsatser (1831/2003) omfattande registrering och omprövning av samtliga tillsatser på marknaden samt märkningsregler. Ny förordningar avseende godkännande av fodertillsatser publiceras löpande.
- 2004: EU:s förordning om offentlig kontroll bland annat omfattande foder publiceras (882/2004).

- 2005: EU:s förordning om foderhygien (183/2005) omfattande krav på registrering (eller godkännande) av alla aktörer i foderkedjan samt specifika produktionskrav. HACCP-principen² introduceras.
- 2006: Som en följd av EU:s nya regelverk antogs foderlagen (SFS 2006:805), foderförordningen (SFS 2006:814), avgiftsförordningen (SFS 2006:1165) samt tillkännagivanden om foder (SFS 2006:1033).
- 2006: Flera nya föreskrifter som berör foder, foderföreskriften (SJVFS 2006:81) och ABP-föreskriften (SJVFS 2006:84).
- 2007: Kontrollföreskriften (SJVFS 2007:21) som 2011 följdes av en avgiftsföreskrift för kontrollen (SJVFS 2001:30).
- 2007: Ny grundförordning om ekologisk produktion med följdförordningar avseende tillämpning, import och märkning (834/2007).
- 2009: EU:s äldre regelverk kring marknadsföring och märkning av foder ersätts med en ny förordning (767/2009).
- 2009: Den äldre förordningen avseende hanteringen av animaliska biprodukter (1774/2002) ersätts av ny grundförordning (1069/2009).
- 2011: EU:s grundförordning om hantering av animaliska biprodukter kompletteras med en tillämpningsförordning (142/2001).
- 2013: Tredje versionen av foderkatalogen publiceras (68/2013).
- 2014: EU:s grundförordning om ekologisk produktion kompletteras med en tillämpningsförordning (354/2014).

Utöver det rena foderregelverket påverkar även andra regelverk foder t.ex. regelverket om ekologisk produktion, genetiskt modifierade produkter, TSE och animaliska biprodukter.

² Hazard Analysis and Critical Control Points, på svenska Faroanalys och kritiska styrpunkter.

Innehåll

1	Gällande foderregelverk.....	1
1.1	EU:s grundförordning foder/livsmedel – 178/2002	1
1.2	Grundläggande Svenska foderregelverk	1
1.3	EU:s foderregelverk.....	1
1.3.1	Animaliska biprodukter (ABP) och TSE.....	1
1.3.2	Ekologisk produktion	1
1.3.3	Fodertillsatser.....	2
1.3.4	Foderråvaror	2
1.3.5	Genetiskt modifierade organismer (GMO)	2
1.3.6	Hygienregler.....	3
1.3.7	Utsläppande av foder på marknaden inklusive märkning	4
1.3.8	Dietfoder	4
1.3.9	Kontroll.....	4
2	Registrering och godkännanden	6
2.1	Anläggningstyper och foder till husdjur och sällskapsdjur	6
2.2	Registrering av foderanläggningar	7
2.2.1	Primärproducenter.....	7
2.2.2	Foderleverantörer.....	8
2.2.3	Transportörer.....	8
2.2.4	Butiker och lager	9
2.2.5	Biprodukter från foderindustrin	9
2.2.6	Bete och åtling.....	10
2.2.7	Vad kostar det att registrera.....	11
2.3	Godkännande av anläggningar	11
2.3.1	Inom primärproduktionen	11
2.3.2	Inom övriga led i foderkedjan.....	12
2.3.3	ID- och godkännandenummer.....	13
2.3.4	Vad kostar ett godkännande	13
2.4	Foder till olika djurslag	13
2.4.1	Nötkreatur	13
2.4.2	Grisar	13
2.4.3	Hästar	13
2.4.4	Får och getter	13
2.4.5	Hägnat vilt	13
2.4.6	Reptiler	13
3	Vad är foder.....	14
3.1	Säkert foder	14
3.2	Gränsdragning mellan råvaror, tillsatser, biocider, läkemedel	14
3.3	Animaliskt foder.....	14
3.4	Ekologiskt foder.....	14
3.5	Genteknik (GMO).....	14

4	Fodertillsatser och förblandningar	15
4.1	Godkännandeprocessen.....	15
4.1.1	EFSA.....	15
4.1.2	EURL.....	15
4.2	Genetiskt modifierade tillsatser	15
4.3	Ekologiska tillsatser	15
4.4	Godkända tillsatser	15
4.5	Tillbakadragna tillsatser	15
4.6	Märkning av fodertillsatser och förblandningar	15
4.6.1	Benämning av fodertillsatser.....	16
4.6.2	Funktionell grupp/grupper.....	16
4.6.3	Tillsatsens namn och tillsatsens godkännandenummer	17
4.6.4	Bärsubstans.....	18
4.6.5	Djurslag som tillsatsen är godkänd för	18
4.6.6	Anvisning och säkerhetsföreskrifter	18
4.6.7	Särskilda märkningskrav	18
4.6.8	Adressuppgifter och anläggningens godkännandenummer	19
4.6.9	Partinummer	19
4.6.10	Nettokvantitet.....	19
5	Foderråvaror	20
5.1	Vegetabiliska foderråvaror.....	20
5.2	Animaliska foderråvaror.....	20
5.3	Användning av fiskmjöl m.m.	21
5.3.1	Inom primärproduktionen	21
5.3.2	Inom foderindustrin.....	21
5.4	Genetiskt modifierade foderråvaror.....	21
5.5	Ekologiska foderråvaror	21
5.6	Förbjudna foderråvaror.....	21
5.7	Främmande ämnen och avgiftning.....	22
5.8	Införsel av foderråvaror till Sverige	22
5.8.1	Kontroll av mykotoxiner	22
5.8.2	Mikrobiella kriterier.....	22
5.9	Märkning av foderråvaror.....	22
5.9.1	Detaljbestämmelser för märkning av foderråvaror.....	23
6	Foderblandningar	31
6.1	Helfoder och kompletteringsfoder	31
6.2	Kompletteringsfoder och förblandningar	31
6.3	Införsel av foderblandningar till Sverige.....	31
6.3.1	Egenkontroll	31
6.3.2	Reglerad egenkontroll	31
6.4	Märkning av foderblandningar	32
6.4.1	Detaljbestämmelser för märkning av foderblandningar	32
6.4.2	Exempel på märkning av foderblandningar	40

7	Foderhygien	42
7.1	Foderhygien	42
7.1.1	Generella hygienregler	42
7.1.2	Specifika hygienregler	44
7.2	Dricksvatten.....	44
7.3	Läkemedel i foder.....	44
7.4	Riktlinjer för god praxis - Branschriktlinjer	45
8	Marknadsföring av foder och generella märkningsregler ..	46
8.1	Registrera anläggning och produkter.....	46
8.2	Marknadsföring och märkning av foder	46
8.3	Övergripande märkningsuppgifter	49
8.3.1	Allmänna märkningskrav.....	49
8.3.2	Obligatoriska märkningskrav	49
8.4	Påståenden	50
8.4.1	Vad är tillåtet att påstå enligt förordningen?.....	50
8.4.2	Krav på bevis.....	51
8.4.3	Inte tillåtna påståenden	52
9	Kontroll	54
9.1	Införselkontroll	54
9.1.1	Egenkontroll	54
9.1.2	Reglerad egenkontroll	54
9.2	Egenkontroll.....	54
9.3	Officiell kontroll.....	54
9.4	Rapportering av utförd kontroll.....	54
10	Handel	54

1 Gällande foderregelverk

Observera att för de regelverk som har uppdaterats sedan de antogs går länkarna i texten till den konsoliderade versionen av regelverket och det kan finnas skäl till att gå till grunddokumentet eller ändringen för att säkerställa att texten är korrekt. Gällande regelverk återfinns för svenska regelverk på Lagrummet.se och när det gäller EU:s regelverk på EUR-Lex.

1.1 EU:s grundförordning foder/livsmedel – [178/2002](#)

1.2 Grundläggande Svenska foderregelverk

- Foderlagen – [SFS 2006:805](#)
- Foderförordningen – [SFS 2006:814](#)
- Avgiftsförordningen – [SFS 2006:1165](#)
- Tillkännagivande om de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen om foder och animaliska biprodukter – [SFS 2006:1033](#)
- Foderföreskriften – [SJVFS 2006:81](#)
- Kontrollföreskriften – [SJVFS 2007:21](#)
- Avgifter kontroll – [SJVFS 2011:30](#)
- ABP-föreskriften – [SJVFS 2006:84](#)

1.3 EU:s foderregelverk

1.3.1 Animaliska biprodukter (ABP) och TSE²

- TSE - Grundförordningen – [999/2001*](#)
- ABP - Grundförordningen – [1069/2009](#)
- ABP - Tillämpningsförordningen – [142/2011](#)

1.3.2 Ekologisk produktion

- Grundförordningen – [834/2007](#)
- Tillämpningsföreskrifter – [354/2014](#)
 - Import från tredje land – [131/2015](#)
 - Ändring och rättelse – [2015/931](#)
- Import – [1235/2008](#)
- Tillämpningsförordningen – [889/2008*](#)
- Beslut avs. EU-miljömärket till vissa produkter – [2013/295/EU](#)

2 Transmissibel Spongiform Encefalopati

1.3.3 Fodertillsatser

- Grundförordningen – [1831/2003*](#)
- Godkännande för tillverkning av koccidiostatika och histomonostatika – [141/2007](#)
- Vissa produkters status – [892/2010](#)
- Gränsdragning mellan råvaror, tillsatser, biocider och läkemedel – [2011/25/EU](#)
- Ansökningsföreskriften – [429/2008](#)
 - [Kommissionens info om ansökningar, m.m.](#)
 - [Kommissionens tillsatslista](#)
- EU:s referenslaboratorium – [378/2005](#)
- Utlåtanden avseende fodertillsatser
 - EU:s livsmedelssäkerhetsmyndighet - [EFSA](#)
 - EU:s referenslaboratorium – [378/2005](#)
- Tillbakadragna tillsatser
 - Ensileringsmedel – [451/2012](#)
 - Aromämnen och smakförhöjande ämnen – [230/2013](#)
 - Vissa koboltformer – [107/2014](#)
 - *Bacillus toyonensis* NCIMB 14858T – [2015/1399](#)
- Arbetarskydd/Skyddsutrustning – [89/686/EEC](#)
Detta är i strikt mening inte en del av foderregelverket men rekommenderas att beaktas vid hantering av fodertillsatser.

1.3.4 Foderråvaror

- Kommissionens råvaruförteckning – [68/2013](#)
- [Näringsens råvarulista – registrering av nya råvarubenämningar](#)
- [Kategoribenämningar till sällskapsdjur](#)

1.3.5 Genetiskt modifierade organismer (GMO)

- Webbssidor med information om godkända GMO:s
 - . [EU-kommissionen](#)
 - . [Jordbruksverket](#)
- Grundförordningen – [1829/2003](#)
 - . [Tillämpningsföreskrifter \(art. 32\) – 1981/2006](#)
 - . [Tillämpningsföreskrifter \(ansökan/anmälan\) – 641/2004](#)
- Spårbarhet & märkning – [1830/2003](#)
- Nationella möjligheter att begränsa/förbjuda odling – [2001/18/EG](#)
- Provtagning och analys i foder – [619/2011](#)
- Godkännandekriterier – [503/2013](#)
- Nödåtgärder vid import av ris från Kina – [2011/884/EU](#)

1.3.6 Hygienregler

- Hygienförfordningarna
 - Grundförfordningen – 183/2005
 - Koccidiostatika & histomonostatika – 141/2007
 - Livsmedel – 852/2004
- Främmande ämnen
 - Gränsvärden – 2002/32/EG
(*Ändringar 574/2011, 277/2012, 744/2012, 1275/2013, 186/2015*)
 - . Bilaga I.I Oorganiska föreningar och kvävehaltiga föreningar
 - . Bilaga I.II Mykotoxiner
 - . Bilaga I.III Naturliga växtgifter
 - . Bilaga I.IV Organiska klorföreningar-utom dioxiner och PCB
 - . Bilaga I.V Dioxiner och PCB
 - . Bilaga I.VI Skadliga botaniska orenheter
 - . Bilaga I.VII Oundviklig korskontamination av godkända fodertillsatser i foder de inte är avsedda för
 - . Bilaga II Åtgärdsgränser för att medlemsstaterna ska inleda undersökningar
- Kriterier för avgiftning – 2015/786
- Gränsvärden för radioaktivitet – 2016/52
- Rekommendationer
 - Mjöldryga i livsmedel – 2015/1940
 - Dioxiner, furaner och PCB:er – 2013/711/EU
 - T2- & HT2-toxiner (katter) – 2013/637/EU
 - T2- & HT2-toxiner i spannmål och spannmålsprodukter – 2013/165/EU
 - Mjöldrygealkaloider – 2012/154/EU
 - Deoxynivalenol, zearalenon, ochratoxin A, T-2 och HT-2 och fumonisiner – 2006/576/EG
- Läkemedel i foder – 90/167/EEG
Direktivet är inarbetat i foderföreskriften – SJVFS 2006:81
- Bekämpningsmedel
 - Grundförfordningen – 396/2005
 - EU:s databas över gränsvärden för bekämpningsmedel (på engelska)
- EU:s zoonosförfordning – 2160/2003
- Branschriktlinjer
 - Svenska branschriktlinjer
 - . Branschriktlinjer för foderråvaruproducenter
 - . Nationella branschriktlinjer för provtagning för övervakning av salmonella i fodertillverkning och åtgärder i händelser av fynd
 - . Branschriktlinjer för hygienisk mjölkproduktion

- Internationella branschriktlinjer
 - FAO:s riktlinjer för god praxis
 - EU:s riktlinjer för god praxis
 - EU:s förteckning över nationella riktlinjer för god praxis

1.3.7 Utsläppande av foder på marknaden inklusive märkning

- Märkningsförordningen – 767/2009
- Märkning av tillsatser i form av preparat – 2015/327
- Gränsdragning mellan råvaror, tillsatser, biocider och läkemedel – 2011/25/EU
- Märkningskoder
 - Sällskapsdjur
 - Livsmedelsproducerande djur (ej publicerad)

1.3.8 Dietfoder

- Dietförordningen – 2008/38/EG
- Förteckning över dietfoder

1.3.9 Kontroll

- Kontrollförordningen
 - Grundförordningen – 882/2004*
 - 2015/1918 AAC-systemet
 - Rättelse
 - Ändring av bilaga I – 2015/1012
- Importkontroll av animaliska produkter
 - Veterinärkontroll av animaliska produkter – 136/2004
 - Principerna för organisering av veterinärkontroller av produkter från tredje land – 97/78/EG
 - Kommissionens beslut om förteckningar över djur och produkter som skall undersökas vid gränskontrollstationer – 2007/275/EG
 - Animaliska produkter från Kina – 2002/994/EG
- Importkontroll av vegetabilier
 - Tillämpningsförelösningsförordningen – 669/2009
 - Jordnötter från Brasilien, Capsicum annum och muskotnöt från Indien och muskotnöt från Indonesien – 2016/24
 - Upphävande av kontroll av vissa produkter från Kina – 170/2015
 - Kontroll av aflatoxin – 884/2014
 - Japan efter olyckan vid kärnkraftverket i Fukushima – 2016/6
 - Bockhornsklöver m.m. – 2011/402/EU
 - Nödåtgärder vid import av ris från Kina – 2011/884/EU
 - Villkor för import av guarkärnmjöl från Indien – 2015/175
 - Mjolkprodukter från Ukraina – 2002/805/EG

- Provtagning
 - Provtagning- och analysmetoder – 152/2009
 - GMO – 619/2011
- G5. Vägledning och checklistor till den offentliga foderkontrollen
 - Primärproduktionen
 - Övriga

2 Registrering och godkännanden

2.1 Anläggningstyper och foder till husdjur och sällskapsdjur

För att kunna särskilja olika typer av verksamhet åt använder Jordbruksverket ett antal begrepp, i första hand de begrepp som används i regelverken men även några nationella begrepp t.ex. foderleverantör och blandatjänst.

- Med primärproducenter/primärproduktion menas förenklat lantbrukare och den verksamhet som bedrivs på enskilda jordbruk. En mer formell definition av primärproduktion återfinns i förordning (EG) nr 178/2002.
- **Foderleverantör** är förenklat den som för in foder i landet eller tillverkar foder och släpper ut det på den svenska marknaden oavsett djurslag. Som anges i nästa kapitel så behöver t.ex. inte zoobutiker (enbart saluför foder till sällskapsdjur) registreras sig om de tar sitt foder via en svensk grossist. Om dessa zoobutiker däremot importerar foder eller tar in foder från ett annat EU-land klassas man som foderleverantör och ska registrera sig. En mer formell definition återfinns i foderföreskriften – SJVFS 2006:81.
- **Blandartjänst** är en mellanform mellan primärproducenter och foderleverantörer som blandar foder utifrån djurägarens egna råvaror och ett kompletteringsfoder som erhålls från någon av de kommersiella fodertillverkarna. En mer formell definition återfinns i foderföreskriften – SJVFS 2006:81.
- **Legotillverkare** tillverkar foder på uppdrag åt någon annan. Ansvarar inte för fodret avseende näringsinnehåll etc. men däremot avseende kvalitén vid tillverkningen. En mer formell definition återfinns i foderföreskriften – SJVFS 2006:81.
- **Transportör** omfattar alla transporter av foder förutom transporter inom primärproduktionen.
- **Lager** all lagring av foder förutom som den som sker i direkt anslutning till fodertillveknigen eller användningen. Lager i direkt anslutning till butiker räknas in i begreppet butik.
- **Butik** försäljning av foder till livsmedelsproducerande djur (inkl. häst). Butiker som enbart säljer till sällskapsdjur – zoobutiker omfattas inte av regelverkets krav på registrering.

I foderregelverket används benämningen livsmedelsproducerande djur om husdjur t.ex. nötkreatur, gris och fjäderfä. Benämningen icke livsmedelsproducerande djur används för sällskapsdjur och benämningen pälsdjur för mink och rävdjur det vill säga djur som hålls för produktion av päls.

Häst är alltid att betrakta som livsmedelsproducerande djur. Kaniner och duvor beaktas ur märkningssynpunkt som livsmedelsproducerande djur.

2.2 Registrering av foderanläggningar

Foderföretagare får inte bedriva verksamhet med foder om inte deras foderanläggningar är registrerad hos Jordbruksverket. Syftet med bestämmelserna är att öka spårbarheten och därmed foder- och livsmedelssäkerheten och därmed också foderföretagarnas och alla konsumenters trygghet. Anmälningsskravet omfattar hela foderkedjan från lantbrukare (primärproducenter), importörer, andra fodertillverkare, transportörer, butiker och lager.

Det finns några undantag från registreringskravet, dels tillverkning och utfodring ”i hemmet” det vill säga till dina egna sällskapsdjur eller husdjurs om du håller djur enbart för eget bruk t.ex. några höns eller en hushållsgris.

Zoobutiker som enbart säljer bearbetat foder till sällskapsdjur är undantagna kravet på registrering enligt foderregelverket. Hästar betraktas i dessa sammanhang inte som sällskapsdjur, så säljer du foder till häst ska du registrera dig.

Observera att om du säljer färskt sällskapsdjursfoder, till exempel frysta ”köttkorvar”, så behöver du också registrera dig enligt regelverket om animaliska biprodukter, se [Jordbruksverkets webbsida](#).

Kravet på registrering av foder återfinns i ”hygienförordningen” – [förordning \(EG\) nr 1831/2003](#) och detaljkraven avseende i vilken form i foderföreskriften – [SJVFS 2006:81](#). I första hand rekommenderas att [Jordbruksverkets webbtjänst](#) (primärproducenter) används, i andra hand anmälan [via blankett](#).

Anläggning/Typ av verksamhet	Blankett
Primärproducenter	
- Anläggningar som inte behöver något tillstånd	D5
- Anläggningar som kräver tillstånd eller som har viss verksamhet	D192
Importörer av foder och andra fodertillverkare än de som utför så kallad blandartjänst	D7
Anläggningar som bedriver blandartjänst, butiker, lager och transportörer	D187

Om du inte anmäler din foderanläggning eller följer övriga regler avseende foder riskerar du att inte få bedriva verksamhet där foder hanteras. I förlängningen kan det även innebära böter.

Om du har jordbrukarstöd kan stödets omfattning påverkas om foderregelverket inte följs.

2.2.1 Primärproducenter

Du bör i första hand anmäla din foderanläggning via Jordbruksverkets e-tjänst, alternativt kan du anmäla dig via blankett. Du använder en viss blankett om foderanläggningen enbart ska registreras (D5). Om foderanläggningen också behöver ett godkännande eller har en viss verksamhet använder du blanketten D192.

Är du osäker vilken blankett som ska användas använd D192.

Du kanske hanterar foder på flera gårdar. Har du en stor foderproduktion tillverkar du nog foder i flera anläggningar, de kan då betraktas som olika foderanläggningar.

Observera att det här även gäller dig som är biodlare och producerar över 1000 kg honung/år. Undantaget från anmälningsskyldigheten är de biodlare som producerar under 1000 kg honung/år.

2.2.2 Foderleverantörer

Är du fodertillverkare eller för in foder i landet för försäljning betraktas du som en foderleverantör och ska använda dig av blanketten D7 för att registrera din anläggning senast 15 dagar före start eller ändring av verksamheten.

Foderleverantörer ska dessutom lämna en produktbeskrivning till Jordbruksverket av varje foder som släpps ut på marknaden. Registrering av dina produkter sker antingen via [Jordbruksverkets webbtjänst](#) eller via [blankett D119](#).

Fördelen med en registrering via webbtjänsten är att du som foderleverantör även på ett överskådligt sätt kan se vika foder du har registrerat och lätt kan genomföra ändringar av registrerade produkter, registrera nya eller avregistrera foderprodukter.

Om du tänker sluta med fodertillverkning/införsel eller ändrar din inriktning ska du anmäla detta skriftligen till Jordbruksverket (blankett D7).

2.2.3 Transportörer

Alla som transporterar foder i någon form omfattas av foderregelverket, såväl förpackat foder som foder i bulk. Detta innebär att samtliga som transporterar foder ska anmäla sin transportverksamhet till Jordbruksverket på blankett D187. Undantagna från detta krav är lantbrukare som transporterar sitt eget foder, de omfattas redan genom sin registrering som primärproducent, och privatpersoner som transporterar foder till sina egna djur.

Som transportör ska du se till att alla steg i din del av distributionskedjan genomförs på ett säkert sätt. Du ska även inrätta, genomföra och upprätthålla ett eget kontrollprogram.

Som transportör ska du bland annat uppfylla följande krav:

- Lagra och transportera foder i lämpliga behållare så att det lätt kan identifieras och så att förväxling eller korskontaminering undviks.
- Behållare och utrustning som används för transport, lagring, överföring, hantering och vägning av foder ska hållas rena. Inför ett rengöringsprogram och se till att minimera spår av rengöringsmedel och desinfektionsmedel.
- Minimera skadedjursangrepp i samband med transport av foder, detta för att behålla fodrets kvalitet under transporten.
- För en journal över all fodertransport. Notera vad som transporterades, typ och mängd, när det transporterades, varifrån det transporterades och vart det transporterades, registreringsnumret på den bil det transporterades med, hur rengöringen av transportfordonet gått till samt vilka eventuella rengöringsmedel som använts.
- Om de produkter du transporterar är animaliska biprodukter, t ex färskfoder till hund, måste du även vara registrerad för att transportera animaliska biprodukter. [Mer information om krav vid transport av animaliska biprodukter och framställda produkter.](#)

2.2.4 Butiker och lager

Butiker och lager som

- för in foderprodukter från andra länder, eller
- livsmedelsbutiker som levererar tidigare livsmedel som foder

är foderleverantörer och ska anmäla sig till Jordbruksverket på blankett D7.

Övriga butiker som hanterar foder *till livsmedelsproducerande djur* samt lager (*oberoende djurslag*) ska också registrera sina foderanläggningar hos Jordbruksverket. Observera att häst i dessa sammanhang klassas som livsmedelsproducerande djur. Anmälan görs på blankett D187. Om foder innehållande läkemedel hanteras krävs ett godkännande.

Rena zoobutiker, det vill säga butiker som enbart säljer foder till *sällskapsdjur* behöver i normalfallet inte registrera sig enligt foderregelverket. Om butiken däremot säljer till exempel frysta ”köttkorvar”, så kallade färskfoder, ska butiken registrera sig genom att skicka en anmälan om denna verksamhet via e-post till Jordbruksverket. Det går också bra att skicka ett brev med samma uppgifter till Jordbruksverket, 551 82 Jönköping. Anmälan ska innehålla följande uppgifter:

- Namn
- Adress
- Organisationsnummer/personnummer
- Fastighetsbeteckning där produkterna lagras
- Telefonnummer
- Kontaktperson
- Direkttelefonnummer (inklusive riktnummer)
- Mobiltelefonnummer
- E-postadress
- Län
- Kommun

Observera att allt som ges till djuren i form av tillskott eller belöningsfoder också är foder och klassas som kompletteringsfoder.

Om butiken eller lagret hanterar animaliska biprodukter ställs dessutom ytterligare krav.

2.2.5 Biprodukter från foderindustrin

Man kan inte utgå från att allt som kommer från en livsmedelsanläggning är lämpligt som foder.

Du är en foderleverantör om du levererar en biprodukt från livsmedelstillverkning eller en livsmedelsbutik och vet att biprodukten sannolikt ska användas som foder. Du ska då registrera din anläggning hos Jordbruksverket på blankett D7. I de fall där kunden eller en lantbrukare är en fodertillverkare är det sannolikt att produkten ska användas för foderändamål.

Om du ska använda en biprodukt som foder ska du berätta det för leverantören och försäkra dig om att du får en produkt av foderkvalitet. Du får enbart köpa in produkter som ska användas som foder om de är av foder- eller livsmedelskvalitet.

Krav på livsmedelsanläggning med biprodukter för foderändamål

- Anläggningen ska registreras som foderanläggning (blankett D7).
- Foderprodukterna ska vara registrerade (blankett D119).
- Produkten ska ha sådan kvalitet att den är lämplig som foder. Det innebär att produkten lever upp till kraven i foderlagstiftningen och för animaliska produkter, även den så kallade ABP- respektive TSE-lagstiftningen.
- Anläggningen ska stå under offentlig kontroll för foder.

Vegetabiliska produkter

En leverantör av vegetabiliska biprodukter som inte har skäl att tro att dessa ska användas som foder eller inte känner till vad produkten ska användas till är inte skyldig att informera om att produkten inte håller foderkvalitet. Om produkterna levereras till en mellanhand som i sin tur avgör vad som ska hända med produkten, till exempel foder, biogasproduktion, destruktion, ska i stället mellanhanden ha en registrerad foderanläggning. Mellanhanden ansvarar då ensam för att biprodukterna har foder- eller livsmedelskvalitet.

Extra krav för animaliska produkter

Leverantören ska också, utöver kraven ovan, ange i det medföljande handelsdokumentet att produkten är för foderändamål om det gäller en biprodukt från livsmedelstillverkning som består av eller innehåller animaliska ingredienser, till exempel gelatin.

Hänsyn måste tas till att det kan krävas ytterligare bearbetning enligt ABP-lagstiftningen och att vissa djurslag enligt TSE-lagstiftningen inte får utfodras med vissa typer av produkter.

2.2.6 Bete och åtling

Åtel är ett annat ord för lockbete som läggs ut vid jakt i syfte att locka till sig vilda djur. Reglerna kring användning av åtel regleras i Jordbruksverkets och Naturvårdsverkets föreskrifter, bland annat när det gäller jakt på björn och vildsvin. Syftet är inte primärt att utfodra bytet utan att under reglerade former locka till sig bytet i jaktsyfte.

Jordbruksverket resonerar på samma sätt när det gäller användning av bete eller mäskning vid fiske, det vill säga det primära syftet är inte att utfodra djuren utan att fånga djuren i en fälla eller få dem att nappa på en krok.

2.2.6.1 Krav på registrering vid produktion av foder för åtel och bete

Användning av åtel, bete eller mäsk regleras inte av foderlagstiftningen. Jägaren eller fiskaren behöver alltså inte registrera sig. Däremot omfattas produktionen av foder för bete och åtling av foderlagstiftningen. Den som producerar fodret ska alltså vara registrerad hos Jordbruksverket som foderföretagare. I vissa fall krävs även ett godkännande från Jordbruksverket. Observera att det även kan ställas smittskyddsmässiga krav genom bland annat ABP-lagstiftningen.

2.2.6.2 *Utfodring av vilda djur*

Vid utfodring av vilda djur gäller de allmänna kraven på fodersäkerhet. Du ska se till att risken för biologisk, kemisk eller fysisk kontaminering av fodret är så låg som möjligt. Fodret ska bytas ut ofta och får inte bli möjligt.

2.2.6.3 *Vegetabiliska fodermedel*

All utfodring av vilda djur i naturen omfattas i princip av foderregelverkets krav på registrering. Jordbruksverket har dock inte ställt några krav på registrering för utfodring av mindre mängder foder till vilda djur så länge detta sköts under ordnade former, till exempel höhäckar eller saltstenar. Jordbruksverket ställer inte heller några krav på registrering för utfodring av vilda djur via en viltåker eller i den egna trädgården, till exempel utfodring av vilda fåglar eller hö och äpplen till rådjur, harar, etc.

Under senare år har det skett en ökning av större utfodringar till vilt med till exempel potatis och rovor. Stora lass med foder har körts ut och dumpats i skogen. Detta bedömer Jordbruksverket inte som mindre mängder foder eller att det uppfyller regelverkets krav på en säker foderhantering. För att komma åt denna osäkra foderhantering ska registreringskrav ställas på sådan verksamhet.

2.2.6.4 *Animaliska fodermedel*

Om du vill använda animaliska produkter som foder eller bete finns mer information under [Produkter från djur](#) på Jordbruksverkets websidor.

2.2.7 **Vad kostar det att registrera sin anläggning**

Att anmäla en foderanläggning är gratis, i de fall där det krävs ett godkännande tillkommer en avgift.

Med undantag av primärproduktionen så står näringen för kostnaderna för den offentliga kontrollen. Det innebär att du som är registrerad foderföretagare och tillverkar eller för in foder i landet för försäljning omfattas av den offentliga kontrollen som är avgiftsbelagd. Avgiften är individuellt anpassad och beror på din verksamhets inriktning och omfattning. Avgiften betalas med en årsavgift oavsett om du får en kontroll det aktuella året eller inte.

2.3 **Godkännande av anläggningar**

2.3.1 **Inom primärproduktionen**

För viss foderhantering krävs ett godkännande av Jordbruksverket. Det finns inga specifika ansökningsblanketter utan du anmäler din verksamhet antingen via Jordbruksverkets e-tjänst eller blankett D192.

Ett godkännande krävs vid

- användning av mjölk eller mjölkprodukter från mejeri som inte har värmebehandlats som foder,
- användning av kött- och benmjöl som gödningsmedel,
- inblandning av läkemedel i foder på din foderanläggning,
- inblandning av koccidiostatika eller histomonostatika på din foderanläggning,

- inblandning av fodertillsatser i form av koccidiostatika och histomonostatika på din foderanläggning,
- inblandning av fiskmjöl, di- och trikalцийfosfat, blod och blodprodukter i foder och
- inblandning av zootekniska tillsatser tillhörande den funktionella gruppen ”andra zootekniska tillsatser”

2.3.2 Inom övriga led i foderkedjan

För viss verksamhet krävs också ett godkännande från Jordbruksverket. Det finns inga specifika ansökningsblanketter utan du anmäler din verksamhet antingen via blanketterna:

- D7 för foderleverantörer och
- D187 Anmälan blandartjänst, butik och lager, transportörer

Godkännande krävs för

- Tillverkar och/eller släpper ut fodertillsatser omfattande
 - Alla näringstillsatser
 - Alla Zootekniska tillsatser
 - Tekniska tillsatser: antioxidanter med en fastställd högsta tillåten halt
 - Organoleptiska tillsatser: (färgämnen) Karotenoider och xantophyller.
 - Koccidiostatika och histomonostatika³
- Tillverkar och/eller släpper ut förblandningar innehållande följande fodertillsatser
 - Alla Zootekniska tillsatser tillhörande den funktionella gruppen Andra zootekniska tillsatser
 - Vissa Näringstillsatser: A- och D-vitaminer samt spårelementen koppar (Cu) och selen (Se)
 - Koccidiostatika och histomonostatika
- Tillverkar och/eller släpper ut foderblandningar innehållande följande fodertillsatser
 - Alla Zootekniska tillsatser tillhörande den funktionella gruppen Andra zootekniska tillsatser
 - Koccidiostatika och histomonostatika
- Inblandning av läkemedel i foder
- Utsläppande på marknaden av råoljor, fettsyror, biodiesel eller fett för användning i foder
 - Bearbetning av vegetabiliska råoljor, utom de som omfattas av förordning (EG) nr 852/2004),
 - Oleokemisk tillverkning av fettsyror,
 - Tillverkning av biodisel samt
 - Blandning av fett.

³ Förordning (EG) nr 141/2007

- Tillverkning, hantering, bearbetning och lagring av animaliska biprodukter och framställda produkter och foder som innehåller dessa produkter
 - Fiskmjöl
 - Di- och trikalцийfosfat
 - Blod- och blodprodukter

Observera att för användning av animaliska bi-produkter finns det specifika bestämmelser avseende godkännande.

- Avgiftning av foder med för höga halter av främmande ämnen.

2.3.3 ID- och godkännandenummer

I ovanstående kapitel klargjordes i vilka fall det krävs ett godkännande. Om foderföretagen uppfyller villkoret för godkännande erhåller anläggningen ett godkännandenummer från Jordbruksverket enligt följande modell: α SExxxxxxx

- α indikerar att det är en godkänd anläggning
- SE ISO-beteckning för Sverige (Observera det finns även ISO benämningar med tre bokstäver eller med nummer, olika EU-länder har valt olika varianter)
- x anger ett löpnummer om höst 8 positioner.

Godkännandenumret används bl.a. vid märkning av foder. Foderföretagen kan erhålla ett ID-nummer för sina anläggningar, detta är uppbyggt på motsvarande sätt men utan α -tecknet. ID-nummer används ofta vid legotillverkning av foder där den som ansvarar för fodret vill framhäva sitt företagsnamn, i dessa fall anges ID-numret för tillverkaren istället för namn och adressuppgifter.

2.3.4 Vad kostar ett godkännande

2.4 Foder till olika djurslag

2.4.1 Nötkreatur

2.4.2 Grisar

2.4.3 Hästar

2.4.4 Får och getter

2.4.5 Hägnat vilt

2.4.6 Reptiler

3 Vad är foder

3.1 Säkert foder

Det är foderföretagarens ansvar att säkerställa att det foder som produceras, levereras eller utfodras är säkert och av lämplig kvalitet.

Varje led i foderkedjan ansvarar för sin del tillverkare, importörer och producenter ska genom en dokumenterad riskbaserad produktion baserad på HACCP-principen säkerställa att fodret är säkert och av lämplig kvalitet. Övriga led i kedjan ska ta sitt ansvar och säkerställa en säker lagring, transport och marknadsföring av fodret sker på ett säkert sätt, t.ex. ska de som marknadsför foder (butiker) säkerställa att fodret som levereras ut är märkt korrekt samt på svenska.

En foderoperatör i ett land utanför EU kan inte marknadsföra sina foder direkt inom EU utan måste alltid gå via en representant (oftast importören) som ansvarar för att fodret är tillverkat enligt EU:s regler avseende foderhygien och märkning.

Ett av de viktigare incitamenten i regelverket är spårbarhet och i normalfall krävs att foderföretagaren kan spåra allt foder ett led bakåt och ett led framåt i foderkedjan. Denna spårbarhet bryts först när foder säljs över disk.

Ett foder som t.ex. innehåller främmande ämnen över gällande gränsvärden får inte späs ut eller användas i foderproduktionen. Regelverket är även tydligt med att om man vid analys konstaterar att fodret inte är säkert ska hela partiet klassas som ”osäkert”.

Foderföretagaren ska alltid vid misstanke om eller konstaterade fall av ”osäkert” foder omedelbart inleda förfarande för att dra tillbaka fodret från marknaden och informera Jordbruksverket. Vid konstaterat fall där man kan konstatera att ”osäkert” foder blandas in i foderblandningen är det Jordbruksverket som ska och bedöma om foderblandningen kan användas eller inte.

3.2 Gränsdragning mellan råvaror, tillsatser, biocider, läkemedel

3.3 Animaliskt foder

3.4 Ekologiskt foder

3.5 Genteknik (GMO)

4 Fodertillsatser och förblandningar

OBS två formella krav föreligger för att tillsatserna i förblandningen får användas:

1. Tillsatsen ska vara godkänd och
2. Listade i kommissionens register.

För att undvika att vissa produkter är listade såväl som fodertillsatser som råvaror samt lösa frågeställningen avseende s.k. gråzonsprodukter har kommissionen publicerat en lista på produkter som inte är att betrakta som fodertillsatser.

Kommissionen har även producerat en guide för att skilja åt olika typer av produkter som foderråvaror, tillsatser, veterinärmedicinska läkemedel samt biocidprodukter.

4.1 Godkännandeprocessen

4.1.1 EFSA

4.1.2 EURL

4.2 Genetiskt modifierade tillsatser

4.3 Ekologiska tillsatser

4.4 Godkända tillsatser

4.5 Tillbakadragna tillsatser

4.6 Märkning av fodertillsatser och förblandningar

Obligatoriska uppgifter vid märkning av fodertillsatser och förblandningar är

- Funktionell grupp
- Tillsatsen namn och nummer
- Bärsubstans
- Djurslag
- Namn och adress till märkningsansvarig
- Anläggningens godkännandennummer
- Särskilda märkningskrav (garantitid, bruksanvisning, halt aktiv substans m.m.)
 - Bruksanvisning
 - Garantitid
 - Koncentration
 - Etc.
- Partinummer
- Nettokvantitet

Märkningskraven kan sammanfattas enligt denna bild:

Produkt X Funktionell grupp Tillsatsen namn och nummer (Denna produkt innehåller genetiskt modifierade organismer)	
Bärsubstans	Namn och adress
Djurslag	Godkännandenummer
Särskilda märkningskrav	Partinummer
- Bruksanvisning	Nettokvantitet
- Garantitid	
- Koncentration	
- Etc.	

Observera att tillsatser kan förekomma som ”rena” tillsatser eller för tekniska, organoleptiska och näringstillsatser i form av preparat (tillsats med en bärsubstans och eventuella tekniska tillsatser).

4.6.1 Benämning av fodertillsatser

På motsvarande sätt som för förblandningar, foderråvaror och foderblandningar finns det i regelverket inget krav på att tydligt skiva ut att produkten är en fodertillsats. För tydlighetens skull kan det starkt rekommenderas att efter produktnamnet frivilligt komplettera märkningen med foderbenämningen ”Fodertillsats”.

För förblandningar ska alltid benämningen ”Förblandning” anges som en rubrik. Det rekommenderas att denna benämning placeras direkt efter produktnamnet.

4.6.2 Funktionell grupp/grupper

Kategori och funktionella grupper av tillsatser enligt bilaga 1 i ”Tillsatsförordningen” anger att man kan välja mellan att ange tillsatserna under respektive kategori eller funktionell grupp. Formuleringen är olyckligt skriven och i samtal med EU-kommissionen har det klargjorts att för de kategorier där en funktionell grupp finns så ska den användas och för de kategorier där en funktionell grupp saknas ska kategoribeteckningen användas dvs. för koccidiostatika och histomonostatika.

Vid märkningen anges de funktionella grupperna som förkortningar:

- Konserveringsmedel
- Antioxidanter
- Emulgeringsmedel
- Stabiliseringsmedel
- Förtjockningsmedel
- Geleringsmedel
- Bindemedel
- Radionuklidkontrollanter
- Klumpförebyggande medel
- pH-regulatorer
- Ensileringsstillsatser
- Denatureringsmedel
- Mykotoxin reducerare
- Hygienförbättrande medel
- Färgämnen
- Aromämnen
- Vitaminer
- Spårelement
- Aminosyror
- Urea
- Smälbarhetsförbättrande medel
- Tarmflorastabiliserande medel
- Miljöförbättrande medel
- Övriga zootekniska tillsatser: ange funktionell undergrupp i det specifika godkännandet t.ex. Inverkar positivt på tillväxten.

I kommissionens register över godkända fodertillsatser anges den funktionella gruppen i kolumn 3. Till exempel för tillsatsen Ascorbic acid/Askorbinsyra nr 3a300 anges kategorin i kolumn ett och den funktionella gruppen i kolumn 2, i detta fall 1b kategorin Tekniska tillsatser och den funktionella gruppen Antioxidanter.

Observera att några tillsatser fortfarande har ett godkännande enligt ett äldre system (enzymer och mikroorganismer) de funktionella benämningarna kvarstår till tillsatsen omprövats.

4.6.3 Tillsatsens namn och tillsatsens godkännandenummer

Godkända fodertillsatser återfinns i kommissionens register över Fodertillsatser (registret finns enbart tillgängligt på engelska).

Produktens namn återfinns i kolumn Tillsatser (Additives) och godkännandenumret i kolumn Kod (Code). Registret är enbart tillgängligt på engelska och för att finna tillsatsen svenska namn klickar man på länken för godkännande av den enskilda tillsatsen i kolumn 7, då får man upp godkännande på engelska, i adressfältet ändrar man beteckningen en till sv och man har tillgång till den svenska versionen av förordningen.

Alternativt kan man ta år och nr på förordningen och söka upp den på det EU-språk man vill ha i EUR-Lex.

För närvarande har inte alla tillsatser tilldelats ett godkännandenummer. Samtliga fodertillsatser är under omprövning och de kommer att få ett nummer i och med att de godkänns. Det ska även noteras att inom foderområdet så lämnar man systemet med E-nummer och de kommer att ersättas med nya nummer allteftersom tillsatserna omprövas.

De nya nummersystemet är uppbyggt av kategori, funktionell grupp och ett löpnummer, exemplet askorbinsyra har

- Kategori 1. Tekniska tillsatser
- Funktionella gruppen a. Konserveringsmedel
- Löpnummer 300

➔ 1a300

För de tillsatser som har ett äldre godkännande behålls det löpnummer som tillsatsen hade, till exempel för askorbinsyra som tidigare hade ett godkännande med nummer E300, har nu omprövats och fått nummer 1a300.

Om tillsatsen godkänns i flera funktionella grupper bibehålls godkännandenumret. I exemplet askorbinsyra så återfinns tillsatsen under såväl den funktionella gruppen antioxidanter och vitaminer med samma nummer.

I några fall bl.a. när tillsatsen godkänds som aromämnen har produkten fått ett nytt nr då den som aromämne varit mycket specifikt definierad t.ex. avseende renhetsgrad.

Observera att för tillsatser godkända i form av ett preparat (framgår av godkännandet) och förblandningar ska även eventuella tekniska tillsatser, med en fastställd högst halt, som ingår i preparatet anges med namn och godkännandenummer.

4.6.4 Bärsubstans

För tillsatser godkända i form av ett preparat ska ”varje ämne eller annan produkt som ingår i preparatet anges i fallande ordning”, till exempel foderråvaror som används som bärsubstans.

Denna information måste inte nödvändigtvis ingå i märkningen av produkten utan kan förmedlas via ”något skriftligt medium eller bifogat preparatet”.

4.6.5 Djurslag som tillsatsen är godkänd för

Vilka djurslag som tillsatsen får användas till framgår av kolumnen Djurslag i det enskilda godkännandet.

Observera godkännanden förekommer för alla djurslag som i exemplet askorbinsyra eller kan vara mer specifikt t.ex. slaktsvin, griskultingar, suggor, etc.

4.6.6 Anvisning och säkerhetsföreskrifter

Anvisning och eventuella säkerhetsföreskrifter för användningen och förekommande fall de särskilda krav som anges i godkännandet av den enskilda tillsatsen. Kraven återfinns normalt i kolumnen Övriga bestämmelser i det enskilda godkännandet.

I exemplet askorbinsyra anges att följande uppgifter ska anges lagringsvillkor och villkor för stabilitet, vidare anges att andningsskydd, skyddsglasögon och handskar ska användas vid hantering samt att tillsatsen får användas i dricksvatten.

4.6.7 Särskilda märkningskrav

Bilaga III i tillsatsförordningen anger särskilda märkningskrav för vissa tillsatser

Tillsats	Särskilda märkningskrav
Zootekniska tillsatser, koccidiostatika och histomonostatika	<ul style="list-style-type: none">• Sista garantidatum eller hållbarhetstid från och med tillverkningsdatum.• Bruksanvisning• Koncentrationen
Enzymer	<ul style="list-style-type: none">• Sista garantidatum eller hållbarhetstid från och med tillverkningsdatum.• Bruksanvisning• Koncentrationen• De aktiva beståndsdelarnas benämning i överensstämmelse med deras enzymaktivitet enligt godkännandet.• Identifikationsnummer enligt Internationella biokemiförbundet.• I stället för koncentration, aktivitetsheter (per gram eller milliliter)
Mikroorganismer	<ul style="list-style-type: none">• Sista garantidatum eller hållbarhetstid från om med tillverkningsdatum• Bruksanvisning• Stammens registreringsnummer• Antalet kolonibildande enheter (CFU) per gram.
Näringstillsatser	<ul style="list-style-type: none">• Halt av aktiv substans.• Sista garantidatum för angiven halt eller hållbarhetstid från och med tillverkningsdatum.
Tekniska och organoleptiska tillsatser, med undantag för aromämnen	<ul style="list-style-type: none">• Halt av aktiv substans
Aromämnen	<ul style="list-style-type: none">• Inblandningsgrad i förblandningen

4.6.8 Adressuppgifter och anläggningens godkännandenummer

Adressuppgifter till den som ansvarar för märkningen, namn/firmanamn och adress.

Samtliga tillverkare av fodertillsatser ska vara registrerade som foderföretagare utöver denna grundregistrering krävs ett godkännande för tillverkning av vissa tillsatser och förblandningar, se kapitel 2.

Dessa anläggningar erhåller efter prövning ett godkännandenummer som ska anges vid märkningen.

4.6.9 Partinummer

Ingen reglering föreligger för hur partinumret ska utformas, kan t.ex. anges som Tillvekningsdatum/Partinummer DD/MM/ÅÅ.

4.6.10 Nettokvantitet

Den totala mängden i förpackningen uttryckt som

- Fasta produkter: viktenhet (g, kg, ton)
- Flytande produkter: vikt- eller volymenhet (kg, l)

5 Foderråvaror

I motsats till fodertillsatser krävs inget godkännande för foderråvaror, det är foderföretagarens ansvar att säkerställa att fodret är säkert och av lämplig kvalitet för det aktuella djurslaget.

För att i så stor utsträckning som möjliggöra att man inom näringen använder samma begrepp om råvaror finns en lista med benämningar i kommissionen råvaruförteckning/foderkatalogen– förordning (EU) nr 68/2013 som bör användas i första hand. Benämningarna är frivilliga att använda och om en foderföretagare vill använda en annan benämning eller har en helt ny foderråvara är han skyldig att anmäla denna råvara till näringens foderregister – www.feedmaterialregister.eu.

Observera att vare sig foderkatalogen eller näringens foderregister anger till vilka djurslag eller vilka begränsningar som föreligger för de enskilda råvarorna.

Sällskapsdjur

För sällskapsdjur finns ett tredje alternativ till benämningar av foderråvaror, så kallade kategoribenämningar (se avsnittet märkning av foder).

5.1 Vegetabiliska foderråvaror

Foderråvarans botaniska renhet ska vara minst 95 %, såvida inte en annan nivå har fastställts i foderråvarukatalogen.

5.2 Animaliska foderråvaror

Användningen av animaliska foderråvaror är begränsad vilket regleras i förordningarna (EG) 999/2001, (EG) nr 1069/2009 samt (EU) nr 142/2011. Regelverket sammanfattas i denna tabell.

Produkt	Produktionsdjur			Sällskaps- och pälsdjur ⁴
	Idisslare	Fisk	Övriga	
Mjolk, mjölkbaserade produkter och råmjölk	+	+	+	+
Ägg och äggprodukter	+	+	+	+
Gelatin från				
- icke idisslare	+	+	+	+
- idisslare	-	-	-	+
Hydrolyserat protein från				
- icke idisslare	+	+	+	+
- idisslare (hudar & skinn)	+	+	+	+
- idisslare (övrigt)	-	-	-	+
Animaliskt di- & trikalцийfosfat	-	+ ⁵	+ ²	+
Bearbetat animaliskt protein ⁴				
- blodmjöl från idisslare	-	-	-	+
- blodmjöl från icke idisslare	-	+ ⁵	-	+
- fiskmjöl	-	+ ⁷	+ ⁴	+
Blodprodukter från				
- idisslare	-	-	-	+
- icke idisslare	-	+ ⁵	+ ⁵	+

⁴ Karnivora pälsdjur

⁵ Bilaga IV, II, C

⁶ Kött- och benmjöl

⁷ Bilaga IV, II, B

⁵ Bilaga IV, II, D

+ Indikerar att det animaliska proteinet är tillåtet för det angivna djurslaget

5.3 Användning av fiskmjöl m.m.

5.3.1 Inom primärproduktionen

5.3.2 Inom foderindustrin

5.4 Genetisk modifierade foderråvaror

5.5 Ekologiska foderråvaror

5.6 Förbjudna foderråvaror

Observera att förordning (EU) nr 225/2012 tydligt klargör att en produkt som varit märkt som ”inte avsedd för användning i foder eller i livsmedel” så kan detta uttalande inte ändras av en aktör senare led i kedjan. Med andra ord kan t.ex. en produkt som varit märkt för ”tekniskt bruk” inte konverteras till foder.

Råvaror med begränsad användning eller som är förbjudna anges i bilaga III i märkningsförordningen. Bilagan har uppdaterats, se [förordning \(EG\) nr 568/2010](#).

5.7 Främmande ämnen och avgiftning

Foder får inte innehålla främmande ämnen över de gränsvärden som anges i förordning (EG) nr 574/2011. En uppdaterad sammanställning över gällande gränsvärden återfinns på Jordbruksverkets webbida.

Observera att foder där man konstaterats att gränsvärdena för främmande ämnen överskridits inte får användas som foder och inte heller spädas ut.

Foder innehållande främmande ämnen får avgiftas i speciella anläggningar som godkänts av Jordbruksverket och enligt en metod som granskats av EU-kommissionen enligt förordning (EU) 2015/786.

För transport av foder innehållande främmande ämnen över gällande gränsvärden till dessa anläggningar krävs en specifik märkning som indikerar att fodret inte får användas (se avsnittet om märkning).

5.8 Införsel av foderråvaror till Sverige

5.8.1 Kontroll av mykotoxiner

5.8.2 Mikrobiella kriterier

5.9 Märkning av foderråvaror

Obligatoriska uppgifter vid märkning av foderråvaror är

- Rubriken ”Foderråvara”
- Benämning av råvaran
- Analytiska beståndsdelar
- Namn och adress för den märkningsansvarige (alternativt godkännandenummer)
- Partinummer
- Nettokvantitet

Märkningskraven kan sammanfattas enligt denna bild:

Foderråvara (till djurart/djurkategori) Benämning typ av råvara (ABP-kategori) (EJ AVSEDD ATT ANVÄNDAS SOM LIVSMEDEL) (Denna produkt innehåller genetiskt modifierade organismer)	
Analytiska beståndsdelar - näringsämnen - (vattenhalt) - (aska)	Namn och adress/Godkännandenummer - ansvarig för märkningen - anläggningens godkännandenummer
(Tillsatser)	Partinummer
(EKO/KRAV-symboler)	Nettokvantitet
(Bruksanvisning)	(Garantitid)

5.9.1 Detaljbestämmelser för märkning av foderråvaror

Generella regler för märkning av foder beskrivs i kapitel 5.

5.9.1.1 Benämning av foderråvaror

Benämningar av råvaror återfinns i tre källor:

- Kommissionens råvarulista/Foderkatalogen – förordning (EU) nr 68/2013,
- Näringens foderregister – www.feedmaterialregister.eu och
- Bilaga 18 i foderföreskriften – [SJVFS 2006:81](#).

I normalfallet används de beteckningar som återfinns i foderkatalogen. Den som vill använda en beteckning av en råvara som inte finns i foderkatalogen är skyldig att anmäla detta till näringens foderregister.

Observera att de beteckningar som är införda i registret inte är kvalitetsgranskade, det är enskilda företagens förslag på benämning. Det innebär i praktiken att registret kan innehålla benämningar som vid en bedömning av kontrollmyndigheterna kan bedömas vara oriktig dvs. det är inte en råvara.

Registrerade råvaror kan sedan utgöra underlag för en uppdatering av foderråvarukatalogen. Katalogen ges ut i förordningsform vilket innebär att näringens förslag kommer att granskas av kommissionen före publicering.

Notera att en råvara kan innehålla fodertillsatser t.ex. konserveringsmedel, antioxidanter, etc. och fortfarande betecknas som en råvara.

Sällskapsdjur

För foder till sällskapsdjur finns ett tredje alternativ där råvarorna anges som kategorier t.ex. spannmål, grönsaker, frukt, etc.

Möss, råttor och kaniner som föds upp till foder

OBS att djuren inte klassas som foder förrän det klargörs att de ska användas som foder till reptiler (eller andra djur). Detta innebär att en mus från födseln kan klassas som foder om detta är syftet med uppfödningen, om däremot uppfödaren föder upp möss i andra syften t.ex. försöksdjur eller sällskapsdjur så är den aktuella musen inte att betrakta som foder förrän beslutet om detta tas.

Djuren ska givetvis inte märkas men en bifogad följesedel ska omfatta märkningsuppgifterna.

Förslagsvis används följande benämningar:

- Hel mus
- Hel råtta
- Hel kanin

OBS att i förordning (EG) nr 767/2009, artikel 24.6 anger att den som ansvarar för det första utsläppandet på marknaden av en foderråvara som inte ingår i förteckningen ska omedelbart meddela detta till näringens register som du hittar på www.feedmaterialregister.eu.

Mer information om skötsel m.m. av ormar och ödlor återfinns på Jordbruksverket sida om [ormar och ödlor](#).

5.9.1.2 Kategoribenämningar för foderråvaror till sällskapsdjur

Kategoribeteckningar för foderråvaror som får användas vid märkning av foder istället för enskilda foderråvaror⁹, vid märkning av foderblandningar till icke livsmedelsproducerande djur¹⁰ (sällskapsdjur¹¹), med undantag för pälsdjur¹² SJVFS 2006:81, bilaga 18.

9 Enskilda råvaror anges antingen i enlighet med kommissionens råvaruförteckning, [förordning \(EU\) nr 68/2013](#) eller enligt de benämningar som registrerats i näringens råvarulista, www.feedmaterial-register.eu.

10 *icke livsmedelsproducerande djur*: djur som utfodras, föds upp eller hålls men inte används som livsmedel, t.ex. pälsdjur, sällskapsdjur, laboratoriedjur, zoodjur och cirkusdjur.

11 *sällskapsdjur*: icke livsmedelsproducerande djur som är av en art som utfodras, föds upp eller hålls, men normalt inte används som livsmedel inom gemenskapen. Observera att vid märkning av foder räknas häst, kanin och duvor alltid som livsmedelsproducerande djur.

12 *pälsdjur*: icke livsmedelsproducerande djur som utfodras, föds upp eller hålls för pälsproduktion och som inte används som livsmedel, t.ex. mink och chinchilla.

Gruppbezeichnung	Definitioner
1. Kött och animaliska biprodukter	Allt kött från slaktade varmblodiga landdjur, färskt eller konserverat med lämplig metod och alla produkter och biprodukter från beredningen av slaktkroppen eller delar av slaktkroppen från varmblodiga landdjur
2. Mjök och mejeriprodukter	Alla mejeriprodukter, färska eller konserverade med lämplig metod samt biprodukter från beredningen
3. Ägg och äggprodukter	Alla äggprodukter, färska eller konserverade med lämplig metod samt biprodukter från beredningen
4. Oljor och fetter	Alla animaliska och vegetabiliska oljor och fetter
5. Jäst	All jäst, med avdödade och torkade jästceller
6. Fisk och fiskprodukter	Hel fisk eller delar av fisk, färsk eller konserverad med lämplig metod samt biprodukter från beredningen av dessa
7. Spannmål	Alla typer av spannmål, i vilken form de än företes, eller produkter som erhålls vid beredningen av stärkelsen i kärnan
8. Grönsaker	Alla typer av grönsaker och baljväxter, färska eller konserverade med lämplig metod
9. Vegetabiliska biprodukter	Biprodukter från behandlingen av vegetabiliska produkter, särskilt spannmål, grönsaker, baljväxter och oljehaltiga frön
10. Vegetabiliska proteinextrakt	Alla produkter av vegetabiliskt ursprung i vilka proteinhalten höjts med en lämplig metod och eventuellt strukturerats så att innehållet av råprotein uppgår till minst 50 procent av torrsubstansen
11. Mineralämnen	Alla oorganiska ämnen som är lämpade som djurfoder
12. Socker	Alla former av socker
13. Fukt	All slags frukt, färsk eller konserverad med lämplig metod
14. Nötter	Alla kärnor från torrskaliga frukter
15. Frön	Alla typer av frön, i naturligt tillstånd eller grovt krossade
16. Alger	Alger, färska eller konserverade med lämplig metod
17. Blötdjur och kräftdjur	Alla typer av blötdjur, kräftdjur och skaldjur, färska eller konserverade med lämplig metod samt biprodukter från beredningen av dessa
18. Insekter	Alla slag av insekter och på olika utvecklingsstadier
19. Bageriprodukter	Alla former av bröd, kakor, kex och pastaprodukter

5.9.1.2.1 Främmande ämnen

Foder innehållande främmande ämnen upptagna i [förordning \(EG\) nr 574/2011](#) får avgiftas i speciella anläggningar som godkänts av Jordbruksverket. Innan avgiftning skett ska fodret märkas med en varningstext:

- ”foder med alltför höga nivåer av ..., får endast användas som foder efter avgiftning i godkända anläggningar” eller
- ”foder med alltför höga nivåer av ..., får endast användas som foder efter lämplig rening”.

5.9.1.3 Djurart/djurkategori

Normalt behöver inte djurslag anges för råvaror, det är dock obligatoriskt om ingående fodertillsatser begränsar användningen, se ”[Tillsatsförordningen](#)”.

Djurart eller kategori som foderråvaran är avsedd för ska anges om eventuella tillsatserna inte är godkända för alla djurarter eller har godkänts med högsta tillåtna halter för vissa arter.

Vanligt för sällskapsdjurfoder

Det är tillåtet att frivilligt ange djurslag när råvaran har ett specifikt syfte t.ex. Tuggben till hund.

5.9.1.4 Analytiska beståndsdelar (%)

Obligatoriska märkningsuppgifter avseende råprotein, växttråd, råolja/råfett, råaska, vattenhalt, m.m. enligt bilaga I-V i märkningsförordningen.

OBS att foderråvaror enbart upptagna i näringsregister ska de obligatoriska uppgifterna i bilaga V användas.

Vid märkning används högsta godtagbara avvikelser (toleranser) enligt bilaga IV, dvs. analyserade uppgifter får avvika från angiven halt inom vissa gränser. Observera att bilagan är uppdaterad genom förordning (EG) nr 939/2010.

Möss, råttor och kaniner som föds upp till foder

Analytiska beståndsdelar anges i enlighet med bilaga V. 18 Diverse i märkningsförordningen.

5.9.1.5 Namn och adressuppgifter

För råvaror räcker det med att ange vem som är ansvarig för märkningen ”Märkningsansvarig” och/eller anläggningens godkännandenummer.

Anläggningens godkännandenummer anges i första hand enligt ”Hygienförordningen”, se kapitel 2.2. I andra hand kan om inget godkännandenummer finns enligt hygienförordningen kan de godkännandenummer som ges enligt ”ABP-förordningen”

- artikel 23 eller
- enligt artikel 18.1 avseende foder till
 - djurparks- & cirkusdjur
 - kräldjur & rovfåglar
 - pälsdjur
 - vilda djur (ej livsmedel)
 - kennlar
 - jakt- & draghundar
 - fluglarver och maskar som ska användas som fiskagn.

Namn och adressuppgifter till märkningsansvarig ersätts av ett godkännande- eller ett ID-nummer som tillhandahålls av den behöriga myndigheten inom EU (i Sverige Jordbruksverket).

Möss, råttor och kaniner som föds upp till foder

Ansvarig för märkningen är i detta sammanhang densamma som levererar gnagarna som foder.

5.9.1.6 Tillsatser

Kategori och funktionella grupper av tillsatser enligt bilaga 1 i ”Tillsatsförordningen” anger att man kan välja mellan att ange tillsatserna under respektive kategori eller funktionell grupp. Formuleringen är olyckligt skriven och i samtal med EU-kommissionen har det klargjorts att för de kategorier där en funktionell grupp finns så ska den användas och för de kategorier där en funktionell grupp saknas ska kategoribeteckningen användas dvs. för koccidiostatika och histomonostatika.

Efter rubriken ”Tillsatser” listas tillsatserna därför under respektive underrubriker bestående av förkortningar av benämningarna på aktuella funktionella grupperna (bilaga I, förordning (EG) nr 1831/2003), se kapitel 3.

Tillsatsen namn anges i enlighet med godkännande för den aktuella tillsatsen (se tillsatsregistret) under respektive funktionell grupp.

Reglerna för vilka tillsatser som ska anges i märkningen skiljer sig till viss del mellan foder till livsmedelsproducerande djur (bilaga VI, kap. I) och sällskapsdjur (bilaga VII, Kap. I)

Observera att kompletterande krav på avseende märkning återfinns i bilaga III i tillsatsförordningen samt i godkännandet för enskilda tillsatser.

Det kan även finnas specifika märkningskrav för enskilda fodertillsatser enligt godkännandet för officiella analysmetoder.

Vid märkning används högsta godtagbara avvikelser (toleranser) enligt bilaga IV. Observera att bilagan är uppdaterad genom förordning (EG) nr 939/2010.

Observera även att om den högsta tillåtna mängden tillsatser ska anges om foder-råvaran innehåller högre halter av tillsatser än vad som är tillåtet i ett helfoder.

Ett antal tillsatser har omvärderas och betraktas inte längre som tillsatser, se förordning (EG) nr 892/2010 och andra tillsatser har dragits tillbaka och därmed inte längre användas:

- Ensileringsmedel – 451/2012
- Aromämnen och smakförhöjande ämnen – 230/2013
- Vissa koboltformer – 107/2014
- *Bacillus toyonensis* NCIMB 14858T – 2015/1399

Att beakta vid hantering av tillsatser är arbetarskyddsregelverket (89/686/EEC) då många tillsatser kräver skyddsutrustning i olika grad.

Möss, råttor och kaniner som föds upp till foder

Rubriken tillsatser är inte aktuell för hela djurkroppar.

5.9.1.7 Garantitid, partinummer och nettokvantitet

Normalt behövs inte någon garantitid anges för foderråvaror förutom om andra tillsatser än tekniska tillsatser ingår tillsammans med råvaran.

Vanligt för sällskapsdjursfoder

Garantitiden kan dock anges frivilligt vilket ofta sker på direkta konsumtionsprodukter t.ex. hundtugg.

Partinummer ska alltid anges. Utformningen är inte reglerad men kan t.ex. skrivas som Tillverkningsdatum/Partinummer DD/MM/ÅÅ.

Nettokvantiteten, dvs. förpackningens eller försändelsen mängd vid bulktransport ska alltid anges.

5.9.1.8 ABP-kategori och varningstext

Kategoribeteckningen dvs. Kategori 1-3 enligt ABP-förordningen (Animaliska biprodukter) ska alltid finnas när det färska foderråvaror från djurriket.

För fullständig förteckning över de olika kategorierna hänvisas till artiklarna 8-10 i förordning (EG) nr 1069/2009

- **Kategori 1-material** är inte tillåtet som foder förutom slaktbiprodukter till sällskapsdjur från länder utanför EU där hormonbehandling är tillåten.
- **Kategori 2-material** är till exempel slaktbiprodukter från av Jordbruksverket godkänd foderslakt samt möss, råttor, kaniner, mygglarver, artemiaägg och maggots.
- **Kategori 3-material** är i princip produkter från slakterier, bland annat slaktbiprodukter från friska djur som passerat veterinärbesiktning förutom specificerat riskmaterial, SRM(förordning (EG) nr 999/2001). Kategorin omfattar även före detta livsmedel.

För färskt materiel ska en varningstext anges:

1. Färska hundtugg (oprocessade) ska märkas med varningstexten "FÅR INTE ANVÄNDAS SOM LIVSMEDEL" (exempel på färska hundtugg är t.ex. färska mägben)
2. Färska råvaror av animaliskt ursprung som går från tillverkaren till producenten ska märkas med varningstexten "EJ AVSEDD ATT ANVÄNDAS SOM LIVSMEDEL"
3. För bearbetat foder (kategori 3) som går till slutkonsument och är märkt enligt foderregelverket ska varningstexten inte vara med t.ex. fiskmjöl eller köttmjöl, tuggben av torkad råhud etc.
4. Kategori 2-material från godkända foderslakterier får användas som foder till vissa angivna djurslag om användaren är registrerad/godkänd och ska då märkas med texten "för utfodring av (djurslag)" t.ex. material från av Jordbruksverket godkänt foderslakteri.

5. Visst annat kategori 2 material, främst avsett för sällskapsdjur, ska märkas ”EJ AVSEDD ATT ANVÄNDAS SOM LIVSMEDEL” om det inte är så att fodret levereras i säljfärdiga förpackningar på vilka det anges att innehållet endast är avsett för utfodring av sällskapsdjur eller som fiskagn.

Möss, råttor och kaniner som föds upp till foder

Råttor, möss och kaniner som är Kategori 2-material och som får användas som foder till vissa angivna djurslag ska märkas ”för utfodring av...” och sedan djurslaget i fråga om det rör sig om utfodring.

5.9.1.9 GMO

Varningstext som enligt GMO-förordningarna¹³ ska anges om råvaran innehåller mer än 0,9 % godkända GMO, ”Denna produkt innehåller genetiskt modifierade organismer”.

Alternativ text finns se art. 24 i [förordning \(EG\) 1829/2003](#) och art. 4B i [förordning \(EG\) nr 1830/2003](#).

5.9.1.10 Ekologiskt/Krav foder

Råvarorna i fodret ska antingen

- vara jordbruksråvaror som är ekologiskt certifierade
- komma från hägnat vilt som har utfodrats med ekologiskt eller KRAV-märkt foder
- vara råvaror som kommer från hållbart utnyttjade fiskeresurser
- vara råvaror finns listade i bilaga V i EU:s tillämpningsförordning. Den finns under rubriken Bestämmelser.

Foderråvaror kan märkas som ekologiskt om

- det dels producerats i enlighet med [rådets förordning 834/2007](#) med [tillämpningsförfordningar](#), och
- dels att foderproduktionens alla steg kontrollerats av ett ackrediterat kontrollorgan för ekologisk produktion.

Kontrollorganets kod ska finnas på foderförpackningen eller på medföljande dokument om fodret säljs på bulk.

Möss, råttor och kaniner som föds upp till foder

Inte aktuellt då marknadsföring av ekologiska gnagare inte är möjligt.

¹³ Förordning (EG) nr 1829/2003 & 1830/2003

5.9.1.11 Exempel på märkning av foderråvaror

Foderråvara Havre	
Märkningsansvarig AB Foderråvaror Box 99 123 45 FODERBY	Partinummer: 0707/16 Nettokvantitet: 30 kg

TUGGBEN Foderråvara Animaliska biprodukter av torkad oxhud Kategori 3	
Analytiska beståndsdelar Råprotein 80 % Vattenhalt 15 %	Märkningsansvarig AB Foderråvaror Box 99 123 45 FODERBY Partinummer: 0707/16 Nettokvantitet: 100 g

6 Foderblandningar

6.1 Helfoder och kompletteringsfoder

Foderblandningar består av en blandning av minst två foderråvaror, med eller utan fodertillsatser avsedda att användas som helfoder eller kompletteringsfoder.

Helfoder definieras som en ”foderblandningar som genom sin sammansättning ger dagsbehovet av näring” och kompletteringsfoder som en ”foderblandning med högt innehåll av vissa ämnen men som genom sin sammansättning bar tillgodoser dagsbehovet av näring om det ges i kombination med annat foder.

Foder till idisslare och häst är kompletteringsfoder i och med att de alltid måste kompletteras med ett grovfoder. Foder till andra djurslag förekommer ofta såväl som hel- som kompletteringsfoder.

Under begreppet kompletteringsfoder gömmer sig en bred grupp av produkter, dels foderblandningar till gård för produktion av helfoder på plats samt en stor variation av ”tillskott” avsedda att ges direkt till djuren.

6.2 Kompletteringsfoder och förblandningar

Förblandningar dvs. en blandning av minst två fodertillsatser med eller utan en bärsubstans är en mer koncentrerad form av blandning jämfört med kompletteringsfoder och ska inte ges direkt till djuren. Ofta är det en högkoncentrerad blandning avsedd för foderindustrin eller primärproduktionen.

Det ska alltid framgå av märkningen om fodret är en förblandning eller ett kompletteringsfoder.

Inom primärproduktionen ställs högre krav på lantbrukarna om de använder förblandningar jämfört med kompletteringsfoder (ska liksom övrig foderindustri följa bilaga II i hygienförordningen, se avsnittet om foderhygien).

En foderråvara eller en foderblandning med höga halter av tillsatser klassas som en förblandning vilket regleras i artikel 8 i märkningsförordningen. Gränsen har fastställts till om råvaran eller foderblandningen innehåller tillsatser med en högre halt än 100 gånger den högsta tillåtna halten av den enskilda tillsatsen i ett helfoder (för gruppen koccidiostatika och histomonostatika är gränsen fem gånger den högsta tillåtna halten av den enskilda tillsatsen i ett helfoder).

6.3 Införsel av foderblandningar till Sverige

6.3.1 Egenkontroll

6.3.2 Reglerad egenkontroll

6.4 Märkning av foderblandningar

Obligatoriska uppgifter vid märkning av foderblandningar är

- Fodertyp
- Sammansättning
- Analytiska beståndsdelar
- Namn och adress för tillverkare och märkningsansvarige (alternativt godkännandenummer)
- Gratis telefonnummer
- Partinummer
- Nettokvantitet
- Vid behov anges även
 - Rubriken ”Foder innehållande läkemedel”
 - Rubriken ”Dietfoder”
 - ”Denna produkt innehåller genetiskt modifierade organismer”

Märkningskraven kan sammanfattas enligt denna bild:

(Dietfoder -) Helfoder/Kompletteringsfoder/Foderblandning till djurart/djurkategori (Foder innehållande läkemedel) (Särskilda näringsbehov & viktig näringssegenskaper) (Denna produkt innehåller genetiskt modifierade organismer)	
Sammansättning	Namn och adress/Godkännandenummer
- Analytiska beståndsdelar	- tillverkare (och/eller godkännandenummer)
- näringsämnen	- ansvarig för märkningen
- (vattenhalt)	- gratis telefonnummer
- (aska)	
(Tillsatser)	Partinummer
(EKO/KRAV-symboler)	Nettokvantitet
Bruksanvisning	Garantitid

6.4.1 Detaljbestämmelser för märkning av foderblandningar

Generella regler för märkning av foder beskrivs i kapitel 5. Vissa skillnader föreligger avseende märkning av foderblandningar till livsmedelsproducerande djur och foderblandningar till sällskapsdjur, främst under rubrikerna Analytiska beståndsdelar och Tillsatser samt kravet på gratis kontaktuppgifter till den som ansvarar för sammansättningen av sällskapsdjursfoder (tillverkaren, importören eller märkningsansvarig).

Observera reglerna avseende främmande ämnen där det även finns gränsvärden att beakta för foderblandningar (se avsnitt ”Främmande ämnen och avgiftning” i kapitel 3).

6.4.1.1 Fodertyp

Foderblandningar förekommer i två olika former

- **Helfoder:** täcker dagsbehovet av alla näringsämnen för den djurkategori fodret är avsett för. För helfoder kan vid behov följande beteckningar användas:
 - Mjölknäring – Helfoder
 - Dietfoder – Helfoder
- **Kompletteringsfoder:** måste kompletteras med annat foder för att täcka dagsbehovet. För kompletteringsfoder kan vid behov följande beteckningar användas:
 - Mjölknäring – Kompletteringsfoder
 - Dietfoder – Kompletteringsfoder
 - Mineralfoder

Specialregel för sällskapsdjur

För foder till andra sällskapsdjur än hund och katt kan begreppen hel- respektive kompletteringsfoder ersättas med begreppet foderblandning t.ex. ”Foderblandning till marsvin”.

6.4.1.2 Djurart/djurkategori

Djurart/djurkategori kombineras med fördel med fodertyp t.ex. ”Helfoder för hund”, ”Kompletteringsfoder för mjölkkor” som placeras på en framträdande plats t.ex. omedelbart efter fodrets namn.

För foderblandningar bestående av högst tre foderråvaror är det inte obligatoriskt att uppge djurslag om det klart framgår i beskrivningen vilka foderråvaror som använts. Jordbruksverkets tolkning är att i dessa fall ska foderråvarorna anges i enlighet med foderkatalogen.

Observera att en foderblandnings användningsområde kan begränsas av ingående fodertillsatser i och med att fodertillsatser kan godkännas för specifika djurslag/djurkategorier.

Observera även att dietfoder ofta är djurslagsspecifika och att foder till häst, kanin och duvor alltid ska märkas som foder för livsmedelsproducerande djur oavsett djurens användningsområde!

Att tänka på för sällskapsdjur

Det kan vara direkt olämpligt att klumpa ihop för stora djurkategorier t.ex. gnagarfoder eller burfåglar. Båda dessa grupper täcker djur med helt olika födobehov och krav på fodrets sammansättning t.ex. foder till gnagare – gnagarblandningar, olämplig benämning utan ytterligare specificering vilka gnagare som avses. Gnagare kan grovt delas i två huvudgrupper med olika behov avseende fodrets sammansättning. Gräsätare (kaniner, marsvin och chinchilla) och allätare (råttor, möss, hamstrar och gerbiler).

Kraftfoder till gräsätare innehåller magra fröer t.ex. spannmål, ris, majs, hirs, durra medan för allätare ingår feta fröer som t.ex. solros, hampa safflor, pumpa och nötter.

Motsvarande ”problem” förekommer t.ex. för burfåglar där en ytterligare specificering behöver göras.

6.4.1.3 Sammansättning

Under denna rubrik listas samtliga ingående råvaror i fallande ordning (i den form de blandas in i fodret dvs. färskt/torkat).

Benämningar av råvaror återfinns i:

- Kommissionens råvarulista/Foderkatalogen – [förordning \(EU\) nr 68/2013](#),
- Näringsens foderregister – www.feedmaterialregister.eu och

I normalfallet används de beteckningar som återfinns i foderkatalogen. Den som vill använda en beteckning av en råvara som inte finns i foderkatalogen är skyldig att anmäla detta till näringsens foderregister.

Observera att de beteckningar som är införda i registret inte är kvalitetsgranskade, det är enskilda företagens förslag på benämning. Det innebär i praktiken att registret kan innehålla benämningar som vid en bedömning av kontrollmyndigheterna kan bedömas vara oriktig dvs. det är inte en råvara.

Råvaror upptagna i näringsens register kan sedan utgöra underlag för en uppdatering av foderkatalogen. Katalogen ges ut i förordningsform vilket innebär att näringsens förslag kommer att granskas av kommissionen före publicering.

Det finns inga hinder för att listan under sammansättning blandas med begrepp på råvaror från de olika källorna.

En foderråvaras namn och viktprocent ska anges om dess förekomst betonas i märkningen genom ord, bild eller grafik. I dessa fall ska alltid benämningen enligt foderkatalogen eller registret användas. Till exempel om ett grisfoder anges som ”Grismax med soja” så ska andelen soja anges med angiven procentsats under rubriken ”Sammansättning”.

Även om en foderråvara används som binde- eller denatureringsmedel för andra råvaror kan produkten anses vara en foderråvara. Namn, typ och mängd foderråvara som använts ska framgå av märkningen. Om en foderråvara används som bindemedel för en annan foderråvara ska råvaran inte utgöra mer än 3 % av den totala vikten.

Specialregler för sällskapsdjur

För foder till sällskapsdjur finns ett tredje alternativ där råvarorna anges som kategorier t.ex. spannmål, grönsaker, frukt, etc., se avsnittet ”Kategoribenämningar för foderråvaror till sällskapsdjur” i kapitel 3 eller Bilaga 18 i foderföreskriften – SJVFS 2006:81.

Observera att t.ex. hundtugg antingen kan vara en råvara (t.ex. torkad oxhud) eller en foderblandning i form av till exempel mald hud blandad med spannmål som sedan torkats i form av tuggben.

Tidigare märkningspraxis innebar ofta att man angav råvarorna i ett intervall eller mindre än x procent (t.ex. < 4 %), detta är inte längre acceptabelt.

6.4.1.4 Analytiska beståndsdelar (%)

Obligatoriska märkningsuppgifter avseende råprotein, växttråd, råolja/råfett, råaska, vattenhalt, m.m. enligt bilagorna I – VI märkningsförordningen samt specifika krav enligt uppgifter i foderkatalogen (kolumn fyra – Specifika märkningsuppgifter).

Observera att för foderråvaror som enbart är upptagna i näringsregister ska de obligatoriska uppgifterna i bilaga V användas.

Vid märkning används högsta godtagbara avvikelser (toleranser) enligt bilaga IV, dvs. analyserade uppgifter får avvika från angiven halt inom vissa gränser. Observera att bilagan är uppdaterad genom förordning (EG) nr 939/2010.

Specialregler för sällskapsdjur

De obligatoriska märkningsuppgifterna återfinns i bilaga I – V och VII (kap. II) i märkningsförordningen.

För sällskapsdjur finns det alternativa benämningar som kan användas

- Råprotein kan ersättas av Protein
- Råolja och råfett kan ersättas av Fettinnehåll
- Råaska kan ersättas av Förbrända rester eller Oorganiska ämnen

För andra sällskapsdjur än hund och katt finns inga krav på deklaration av Analytiska beståndsdelar.

6.4.1.5 Tillsatser

Kategori och funktionella grupper av tillsatser enligt bilaga 1 i ”Tillsatsförordningen” anger att man kan välja mellan att ange tillsatserna under respektive kategori eller funktionell grupp. Formuleringen är olyckligt skriven och i samtal med EU-kommissionen har det klargjorts att för de kategorier där en funktionell grupp finns så ska den användas och för de kategorier där en funktionell grupp saknas ska kategoribeteckningen användas dvs. för koccidiostatika och histomonostatika.

Efter rubriken ”Tillsatser” listas tillsatserna därför under underrubriker bestående av förkortningar av benämningarna på aktuella funktionella grupperna (bilaga I, förordning (EG) nr 1831/2003), se kapitel 4.

Tillsatsen namn anges i enlighet med godkännande för den aktuella tillsatsen (se tillsatsregistret) under respektive funktionell grupp.

För livsmedelsproducerande djur anges vilka tillsatser som måste anges i märkningen i bilaga VI, kap. I i märkningsförordningen.

Observera att kompletterande krav avseende märkning återfinns i bilaga III i tillsatsförordningen samt i godkännandet för enskilda tillsatser.

Det kan även finnas specifika märkningskrav för enskilda fodertillsatser enligt godkännandet för officiella analysmetoder.

Vid märkning används högsta godtagbara avvikelser (toleranser) enligt bilaga IV. Observera att bilagan är uppdaterad genom förordning (EG) nr 939/2010.

Ett antal tillsatser har omvärderas och betraktas inte längre som tillsatser, se förordning (EG) nr 892/2010.

Specialregler för sällskapsdjur

Vilka tillsatser som ska anges för sällskapsdjur återfinns i bilaga VII, Kap. I i märkningsförordningen.

6.4.1.6 Namn och adressuppgifter

För foderblandningar ska alltid tillverkaren anges och i de fall tillverkaren inte ansvarar för märkningen t.ex. vid import eller legotillverkning ska även den som är ansvarig för märkningen ”Märkningsansvarig” anges. Namn och adressuppgifter till tillverkare inom EU kan ersättas av ett godkännande- eller ett ID-nummer som tillhandahålls av den behöriga myndigheten inom EU (i Sverige Jordbruksverket). För foderblandningar från tredje land skriv hela namnet och adressen på tillverkaren ut.

Har anläggningen ett godkännandenummer ska detta alltid anges (se ”Godkännande av anläggningar” i avsnitt 2).

Specialregler för sällskapsdjur

För sällskapsdjur tillkommer ett krav att ange ett ”gratis telefonnummer”. Bakgrunden är de lättnader som finns för sällskapsdjursfoder dels avseende märkningen av vilka tillsatser som ingår i fodret och dels möjligheten att ange foderråvaror i kategorier. En köpare har alltid rätt att få kännedom om vilka tillsatser och råvaror som ingår i fodret (däremot är företagen inte skyldiga att ange den exakta halten av ingående tillsatser och råvaror). Med ”gratis telefonnummer” menas att dessa uppgifter ska vara tillgängliga utan kostnad och kan till exempel ersättas av en e-postadress eller en webbsida där informationen finns samlad.

6.4.1.7 Garantitid, partinummer och nettokvantitet

Garantitiden fastställs av foderföretaget och anges som

- ”Sista användningsdag DD/MM/ÅÅ” för lättnedbrytbara produkter,
- ”Bäst före MM/ÅÅ” för övriga produkter.

Alternativt kan garantitiden skrivas som ”DD eller MM efter tillverkningsdatum” i de fall där tillverkningsdatum anges i märkningen.

Partinummer ska alltid anges. Utformningen är inte reglerad men kan t.ex. skrivas som Tillverkningsdatum/Partinummer DD/MM/ÅÅ.

Nettokvantiteten, dvs. förpackningens eller försändelsen mängd vid bulktransport ska alltid anges uttryckt som

- viktenhet (g, kg, ton) fasta produkter eller
- vikt- eller volymenhet (kg, l) för flytande produkter.

6.4.1.8 Bruksanvisning

Bruksanvisningen är en anvisning för hur foderblandningen ska användas och vilket syfte den har. Observera att för kompletteringsfoder som innehåller mer tillsatser än de högsta tillåtna nivåerna för helfoder ska den högsta tillåtna mängden anges

- i gram eller kilo eller volymenhet per djur och dag, eller
- som en procentandel av dagsbehovet, eller
- per kilo för helfoder eller som en procentandel av helfoder,

i syfte att säkerställa att gällande högsta tillåtna andel fodertillsatser av dagsbehovet blir tillgodosett.

Observera villkor som eventuellt anges som är fastlagda i beslutet för enskilda tillsatser.

För dietfoder ska bruksanvisningen omfatta uppgifter om rekommenderad utfodringslängd och andra bestämmelser enligt kolumnerna 5 & 6 i bilaga 6 i foderföreskriften.

Sällskapsdjur

Näringsens märkningskod för sällskapsdjur anger även att det är lämpligt att ange att djuren ska ha fri tillgång till friskt vatten om djuren utfodras med torrfoder.

6.4.1.9 Dietfoder

Utöver att rubriken Dietfoder – Helfoder/Dietfoder – Kompletteringsfoder förs in kompletteras märkningen med uppgifterna i kolumn 1 och 2 i bilaga 6 i foderföreskriften.

Ange alltid ”En näringsexpert eller veterinär bör rådfrågas innan fodret används, eller innan användningsperioden förlängs”.

6.4.1.10 Foder innehållande läkemedel

Utöver de generella märkningskraven för foder ska foder innehållande läkemedel kompletteras med följande uppgifter

Texten ”**Foder som innehåller läkemedel**” anges tydligt. Det är lämpligt att ange detta på en framträdande plats t.ex. i närheten av produktens namn eller fodertyp och djurslag, t.ex.

<p>”Gott hull”</p> <p>Helfoder till slaktsvin</p> <p>Foder som innehållande läkemedel</p>

- Ange den aktiva mängden läkemedel och aktiv substans.
- Karenstid
- Bruksanvisning uppdateras med uppgifter om fodrets användning
- Risk- och skyddsinformation

Om veterinärreceptet innehåller motsvarande uppgifter som anges ovan räcker det att bifoga detta vid leverans av bulkfoder innehållande läkemedel utöver de generella märkningsuppgifterna som ska bifogas/omfattas av följesedeln.

6.4.1.11 ABP-kategori och varningstext

Sällskapsdjursfoder

Kategoribeteckningen dvs. Kategori 3 enligt ABP-förordningen (Animaliska biprodukter) ska alltid finnas när det gäller färska foderblandningar t.ex. frysta ”köttkorvar”.

För färska foderblandningar (inklusive frysta produkter) ska en varningstext anges: “FÅR INTE ANVÄNDAS SOM LIVSMEDEL” (exempel på färska hundtugg är t.ex. färska märgben).

Sällskapsdjursfoder, annat än färskt sällskapsdjursfoder, som lever upp till kraven i bil. XIII i förordning (EU) nr 142/2011 (d.v.s. färdigt foder) har nått en s.k. slutpunkt enligt ABP-regelverket och ska märkas enligt foderlagstiftningen det vill säga att det inte längre finns något krav på varningstext eller uppgifter om ABP-kategori.

6.4.1.12 GMO

Varningstext som enligt GMO-förordningarna¹⁴ ska anges om råvaran innehåller mer än 0,9 % godkända GMO, ”Denna produkt innehåller genetiskt modifierade organismer”.

Alternativ text finns se art. 24 i förordning (EG) 1829/2003 och art. 4B i förordning (EG) nr 1830/2003.

¹⁴ Förordning (EG) nr 1829/2003 & 1830/2003

Innehåll av GMO i en foderblandning ska anges i anslutning till råvaruinnehållet det vill säga under rubriken ”Sammansättning” och texten ska vara lika stor som övrig text, exempelvis:

Sammansättning: majs (genetiskt modifierad), rapsolja (framställd av genetiskt modifierad raps)

Uppgifterna får även anges som en fotnot till råvaruinnehållet. Denna ska ha samma textstorlek som listan över foderråvaror.

6.4.1.13 Ekologiskt/Krav foder

Råvarorna i fodret ska antingen

- vara jordbruksråvaror som är ekologiskt certifierade
- komma från hägnat vilt som har utfodrats med ekologiskt eller KRAV-märkt foder
- vara råvaror som kommer från hållbart utnyttjade fiskeresurser
- vara råvaror finns listade i bilaga V i EU:s tillämpningsförförordning. Den finns under rubriken Bestämmelser.

Fodret får innehålla en kombination av råvarorna men andelen som kommer från hållbart utnyttjade fiskeresurser får högst vara 30 procent av fodrets totala torrsubstansinnehåll.

Foder kan märkas som ekologiskt om

- det dels producerats i enlighet med rådets förordning 834/2007 med tillämpningsförförordningar, och
- dels att foderproduktionens alla steg kontrollerats av ett ackrediterat kontrollorgan för ekologisk produktion.

Kontrollorganets kod ska finnas på foderförpackningen eller på medföljande dokument om fodret säljs på bulk.

Observera att EU:s ekosymbol inte kan användas på foder till sällskapsdjur. Sällskapsdjursfoder som uppfyller KRAVs standard får bära KRAVs märke.

6.4.2 Exempel på märkning av foderblandningar

NÖFF SLAKTSVINSFODER	
Helfoder till slaktsvin	
Sammansättning Vete, korn, havre, proteinkoncentrat av soja, extraherat rapsfrö, rågvete, kalciumkarbonat, natriumklorid, monokalciumfosfat	Bruksanvisning Nöff är ett färdigfoder till slaktsvin som ges från och med 25 kg till slakt.
Analytiska beståndsdelar (%) Råprotein 15 % Lysin 0,8 % Växtråd 5 % Metionin 0,3 % Råolja och råfett 3 % Kalcium 0,7 % Råaska 5 % Natrium 0,2 % Fosfor 0,6 %	Tillverkare AB Grisfoder Box 99 123 45 FODERBY
Tillsatser	Partinummer: 18/7/16
Vitaminer Vitamin A, 3a762, 5000 IE Vitamin D, 3a670a, 500 IE Vitamin E, 3a700, 80 mg	Nettokvantitet: 20 kg
Spårämnen Kopparsulfat, E4, 60 mg Zinkoxid, 3b603, 90 mg	Garantitid: Bäst före 01/17
Smälbarhetsförbättrande medel Fytas, 4a1600, 280 FTU	

LYCKLIGA PONNNY	
Kompletteringsfoder till häst	
Sammansättning Vete, vetefodermjöl, havre, proteinkoncentrat av soja, rapsfrö, vetekli, ärtor, kalciumkarbonat, pressad betmassa, monokalciumfosfat, natriumklorid	Tillsatser
Analytiska beståndsdelar (%) Råprotein 20 % Natrium 0,2 % Växtråd 5 % Råolja och råfett 5 % Råaska 5 %	Vitaminer Vitamin A, 3a762, 10000 IE Vitamin D, 3a670a, 900 IE Vitamin E, 3a700, 200 mg
Tillverkare AB Hästfoder Box 99 123 45 FODERBY	Spårämnen Kopparsulfat, E4, 150 mg Zinkoxid, 3b603, 130 mg
Bruksanvisning Ponnys ca 300 kg: 1 kg/dag	Smälbarhetsförbättrande medel <i>Saccharomyces cerevisiae</i> CBS 493.94, 4a1704, 4x10 ⁹ CFU
	Partinummer: 18/7/16
	Nettokvantitet: 20 kg
	Garantitid: Bäst före 01/17

Missan med kycklinglever Helfoder till katt	
Sammansättning Kycklinglever 15 %, grönsaker, spannmål, oljor och fetter, jäst, mineralämnen	Tillsatser
Analytiska beståndsdelar (%) Råprotein 10 % Växttråd 1 % Fettinnehåll 5 % Oorganiska ämnen 2 % Vatten 80 %	Vitaminer Vitamin A, 3a762, 3000 IE Vitamin D, 3a670a, 500 IE Vitamin E, 3a700, 10 mg
Tillverkare AB Missan Box 99 123 45 FODERBY	Spårämnen Manganoxid 2 mg
Bruksanvisning Missan kattmat är ett helfoder för vuxna katter. En vuxen katt på ca 4 kg behöver 1/3 burk om dagen fördelat på två måltider.	Partinummer: 18/7/16 Nettokvantitet: 900 kg Garantitid: Bäst före 01/17 Gratis telefonnummer: 020-11 22 33

Not. under sammansättning är det en blandning av källor för benämning av de olika råvarorna

- Kommissionens råvarubenämning: Kycklinglever
- Kategoribenämningar: Grönsaker, spannmål, oljor och fetter, jäst mineralämnen

Under Analytiska beståndsdelar har alternativa benämningar använts för

- Råprotein = Protein
- Råolja och råfett = Fettinnehåll
- Råaska = Oorganiska ämnen

Fido med hjärta Helfoder till hund	
Sammansättning Grishjärta 10 %, spannmål, ägg och äggprodukter, grönsaker, oljor och fetter, mineralämnen	Tillsatser
Analytiska beståndsdelar (%) Råprotein 25 % Växttråd 3 % Råolja och råfett 10 % Råaska 5 % Vatten 10 %	Vitaminer Vitamin A, 3a762, 10000 IE Vitamin D, 3a670a, 1500 IE Niacin, 3a, 50 mg
Tillverkare AB Fido Box 99 123 45 FODERBY	Spårämnen Kopparsulfat, 10 mg Manganoxid, 20 mg
Partinummer: 18/7/16	Bruksanvisning Fido hundmat är ett helfoder för vuxna hundar som ges torrt eller uppblöt i vatten
Nettokvantitet: 20 kg	Hundens vikt Foder per dag
Garantitid: Bäst före 01/17	1 – 5 kg 1-4 dl
	5 – 10 kg 4-6 dl

Not. under sammansättning är det en blandning av källor för benämning av de olika råvarorna

- Kommissionens råvarubenämning: Grishjärta
- Kategoribenämningar: spannmål, ägg och äggprodukter, grönsaker, oljor och fetter, mineralämnen

7 Foderhygien

7.1 Foderhygien

7.1.1 Generella hygienregler

Det är foderföretagarens ansvar att se till att fodret är säkert, ett foder är inte säkert om fodret

- kan göra människor eller djur sjuka
- kan leda till att produkter från livsmedelsproducerande djur inte kan användas som människoföda eller
- inverkar negativt på miljön.

Det är foderföretagarens skyldighet att vidta åtgärder för att undvika biologisk, kemisk eller fysisk kontamination av foder, djur och animalieprodukter. Observera att foder omfattar hela foderkedjan från vall och betesmark, spannmål och tillsatser.

7.1.1.1 Mikrobiella kriterier

Det finns flera olika mikroorganismer som kan ställa till problem inom animalieproduktionen där foder kan vara en källa till problemen. Den vanligaste mikroorganismen som ställer till problem är Salmonella och det är viktigt att alla foderföretagare i hela foderkedjan är medvetna om detta problem och vidtar åtgärder för att minimera problemen, det viktigaste i detta sammanhang är att det ska vara rent och torrt.

I Sverige är det reglerat i foderföreskriften (SJVFS 2006:81) vilka åtgärder som behöver vidtas för att undvika problemen med salmonella bl.a. omfattande åtgärder för att hitta salmonella bl.a. genom reglerad provtagning på riskråvaror som förs in i landet samt en reglerad provtagning av miljön i foderfabrikerna.

Regelverket är inte lika tydligt avseende vad som gäller på gårdsnivå, det är dock klart att salmonella är en aspekt som fodertillverkare och djurhållare inom primärproduktionen måste beakta och vidta åtgärder för att foder och djur smittas.

7.1.1.2 Främmande ämnen

Kemisk kontamination

I denna grupp finns flera kända ämnen t.ex. dioxiner, tungmetaller och mykotoxiner/mögelgifter. För många av dessa ämnen finns det fastställda gränsvärden vilka återfinns i EU-kommissionens förordning om främmande ämnen i foder.

För dioxiner och PCB:er finns det även åtgärdsgränser i samma förordning dvs. gränsvärden där fodret fortfarande får användas men åtgärder/undersökningar ska göras för att undvika fortsatt kontamination.

Slutligen finns det även rekommenderade hygieniska kvalitetsvärden (riktvärden) vilka återfinns i de allmänna råden till foderföreskriften (SJVFS 2006:81), här återfinns bl.a. flera mögelgifter. Det ska observeras att dessa rekommendationer ska foderföretagaren använda i sin egen riskvärdering/hantering och där hanteras med viss anpassning som gränsvärden.

Det finns även ämnen som inte är reglerade men som man vet kan medföra problem för djuren som t.ex. djurägare måste förhålla sig till och vidta åtgärder för att undvika problem. Ett sådant problem är stånds, som kan finnas i betesmark eller i grovfoder, framför allt i södra Sverige. Stånds innehåller giftiga ämnen som de betande djuren kan få i sig.

Observera att ett foder som innehåller t.ex. mykotoxiner eller om stånds återfinns i till exempel ett parti hö eller ensilage så är hela partiet olämpligt som foder och ska förstöras. Det är inte tillåtet att spä ut foder som innehåller oönskade ämnen.

Ytterligare information om mykotoxiner/mögeltoxiner

- DON & ZON
- Aflatoxin & mjöldryga
- Ochratoxin & fumonisin

Fysisk kontamination

Under gruppen fysisk kontamination räknas t.ex. radioaktiv strålning vilket aktualiserades med kärnkraftsolyckan i Hiroshima, Japan.

Under denna grupp av kontaminering finns det även mer påtagliga faror som olika vassa föremål som djuren kan få i sig eller t.ex. plastpåsar, ensilageplast och plastsnören som kan ställa till problem för djuren.

7.1.1.3 Otillåtet foder

7.1.1.3.1 Förbjudna råvaror

EU-förordningen om märkning och marknadsföring av foder listar ett antal produkter som är förbjudna att använda som foder t.ex. träck, urin, avloppsvatten, kemiskt behandlade hudar och trä, betat utsäde, fast hushållsavfall samt förpackningar (Bilaga III, förordning (EG) nr 767/2009).

7.1.1.3.2 Animaliska biprodukter

För animaliska biprodukter och därav framställda produkter finns det två EU-regelverk att beakta. Dels är det den så kallade ABP-lagstiftningen i vilken det regleras vilka typer av animaliska produkter som får ges som foder till djur, och dels är det den så kallade TSE-förordningen som har som syfte att förhindra problem med olika TSE-sjukdomar som till exempel "galna kosjukan". I de allra flesta fall är det t.ex. förbjudet att ge bearbetat animaliskt protein från däggdjur till livsmedelsproducerande djur. Fiskmjöl får dock ges till enkelmagade djur som fjäderfä och gris, samt till fisk om det inte är av samma art som den fisk som ska utfodras. Fiskmjöl får också användas i mjölkknäringar till kalvar.

7.1.2 Specifika hygienregler

7.1.2.1 Primärproduktion

7.1.2.2 Foderleverantörer och blandartjänst

7.1.2.3 Transporter

7.1.2.4 Butiker och lager

Det foder du levererar måste vara säkert och korrekt märkt.

Se till att alla steg i produktionskedjan som du ansvarar för genomförs i enlighet med tillämpliga delar av EU:s hygienförordning – förordning (EG) nr 183/2005. Du ska också genomföra och upprätthålla ett eget kontrollprogram. Håll bearbetat foder separat från obearbetade foderråvaror för att undvika korskontaminering av det obearbetade fodret. Lagra foder i lokaler, silos och andra lagringsutrymmen som är lämpliga för förvaring av foder och som säkerställer goda lagringsförhållanden. Säkra fönster och andra öppningar mot skadedjur. Dörrar ska sluta tätt och vara säkra mot skadedjur när de är stängda.

Observera att om foder innehållande läkemedel hanteras finns särskilda krav.

Du som är foderföretagare ska se till att kvaliteten på fodret inte försämras under lagringen innan produkten når slutkunden, förutsatt att detta sker inom tiden för fodrets hållbarhetsdatum. I annat fall får produkten inte användas som foder. Du ska föra register över relevanta uppgifter som exempelvis inköp, tillverkning och försäljning för effektiv spårning av foderprodukter, samt upprätta ett system för registrering och behandling av reklamationer.

Observera att alla foderprodukter oavsett djurslag ska märkas i enlighet med EU:s märkningsförordning (råvaror och foderblandningar) eller EU:s tillsatsförordning (tillsatser och förblandningar). Det är en skyldighet för alla led i foderkedjan att se till att endast foder som är korrekt märkt levereras till kund. Observera att foder till häst, kanin och duvor ska märkas i enlighet med kraven för foder till livsmedelsproducerande djur.

7.2 Dricksvatten

7.3 Läkemedel i foder

Bestämmelser om foder som innehåller läkemedel finns i EU:s direktiv och är inarbetade i Jordbruksverkets foderföreskrift – SJVFS 2006:81.

För att blanda in läkemedel i foder eller lagra foder innehållande läkemedel krävs alltid ett tillstånd från Jordbruksverket.

Om en produkt är ett läkemedel eller ett påstående är ett läkemedelspåstående avgörs av läkemedelsverket som har utarbetat en vägledning.

Lantbrukare – Primärproducent

Till dig som enskild lantbrukare är det viktigt att du söker tillstånd i god tid innan du behöver blanda in läkemedel i fodret, dvs. detta är något du behöver överväga och ta ställning till innan ett akut skede uppstår.

Förutom Jordbruksverkets tillstånd krävs att en veterinär skriva ut det aktuella läkemedlet.

Du behöver inget tillstånd att lagra den mängd veterinären skriver ut.

Du söker tillstånd antingen genom att uppdatera din profil som foderföretagare på Jordbruksverkets websida eller genom att skicka in blankett D192.

Foderleverantör

Är du foderleverantör och vill lagra eller blanda läkemedel i fodret måste din anläggning godkännas av Jordbruksverket.

Med ett godkännande för inblandning av läkemedel i foder får du blanda foder som innehåller läkemedel utan recept, men detta foder får inte skickas till djurägaren om du inte har ett läkemedelsrecept. Spara en kopia på receptet för kommande kontroller.

Du söker tillstånd genom att uppdatera din foderföretagarprofil via blankett D7.

Butik, lager och transportörer

Även lager, transportörer eller butiker som hanterar foder med läkemedel måste godkännas av Jordbruksverket. Foder får inte skickas till djurägaren utan ett läkemedelsrecept.

Du söker tillstånd genom att uppdatera din foderföretagarprofil via blankett D187 för dig som lagrar foder innehållande läkemedel.

Antibiotikaförbudet

Sverige hade tidigt ett förbud för användning av s.k. tillväxtantibiotika, detta förbud gäller numera inom hela EU. Antibiotika i sig är inte förbjudet utan får användas för att förebygga och bota sjuka djur. Tillsatsgruppen Koccidiostatika och Histomonostatika innehåller preparat som per definition är antibiotika men är klassade som fodertillsatser och får användas för det aktuella ändamålet.

7.4 Riktlinjer för god praxis - Branschriktlinjer

8 Marknadsföring av foder och generella märkningsregler

8.1 Registrera anläggning och produkter

Är du **fodertillverkare eller för in foder i landet för försäljning betraktas du som en foderleverantör** och ska använda dig av blanketten D7 för att registrera din anläggning **senast 15 dagar före start eller ändring** av verksamheten.

Foderleverantörer ska dessutom lämna en produktbeskrivning till Jordbruksverket av varje foder som släpps ut på marknaden. Registrering av dina produkter sker antingen via Jordbruksverkets webbtjänst eller via blankett D119 senast den dag produkten färdigställts för leverans eller när det gäller införsel vid införseltillfället.

Fördelen med en registrering via webbtjänsten är att du som foderleverantör även på ett överskådligt sätt kan se vika foder du har registrerat och lätt kan genomföra ändringar av registrerade produkter, registrera nya eller avregistrera foderprodukter.

Vad kostar det att anmäla en foderanläggning?

Att anmäla en foderanläggning är gratis om du inte behöver ett godkännande. Då tillkommer en avgift.

Med undantag av primärproduktionen så står näringen för kostnaderna för den offentliga kontrollen. Det innebär att du som är registrerad foderföretagare och tillverkar eller för in foder i landet för försäljning omfattas av den offentliga kontrollen som är avgiftsbelagd. Avgiften är individuellt anpassad och beror på din verksamhets inriktning och omfattning. Avgiften betalas med en årsavgift oavsett om du får en kontroll det aktuella året eller inte.

Upphöra med tillverkning, införsel eller ändra inriktning

Om du tänker sluta med fodertillverkning/införsel eller ändrar din inriktning ska du anmäla detta skriftligen till Jordbruksverket (blankett D7).

Mer information om registrering och godkännanden samt kostnader lämnas under kapitel 2 Registrering och godkännanden.

Utförlig information om registrering och godkännande lämnas i [kapitel 2](#).

8.2 Marknadsföring och märkning av foder

Den grundläggande strävan i EU-regelverket att skapa en hög skyddsnivå för människor och djurs hälsa vilket fastslogs i grundförordningen för foder och livsmedel – förordning (EG) nr 178/2002. Förordningen införde begreppet ”från jord till bord” där foder är det första steget i livsmedelskedjan. Detta tema återkommer därefter i ”tillsatsförordningen” – förordning (EG) nr 1831/2003, ”hygienförordningen” – 183/2005 och ”märkningsförordningen” – förordning (EG) nr 767/2009. Regelverken ersätter ett flertal tidigare direktiv inom området.

Tillsatsförordningen

Tillsatsförordningen – förordning (EG) nr 1831/2005 är schematiskt uppbyggd av följande block

Kap. IV Allmänna bestämmelser
Tillsatsregistret
Sekretessregler, granskning och dataskydd
EU:s referenslaboratorie
Kommittéförfarande
Kap. III Märkning och förpackningar
Kap. II Godkännande och användning, m.m.
Tillsatskategorier och funktionella grupper
Godkännandeprocessen inkl. yttrande från EFSA
Tillfälliga/Permanenta indragningar av godkännanden
Utfasning av tillväxtbefrämjande antibiotika
Kap. I Räckvidd och definitioner

Tillsatsförordningen klargör att enbart godkända tillsatser får användas inom EU, oavsett om de är tillverkade inom EU eller importerats. Tillsatserna får inte

- inverka negativt på människors eller djurs hälsa eller på miljön eller
- framställs på ett sätt som kan vilseleda användaren.

Godkännande för anläggningar som tillverkar fodertillsatser presenteras i kapitel 2 och märkningsregler i kapitel 4.

Märkningsförordningen

Märkningsförordningen – förordning (EG) nr 767/2009 är schematiskt uppbyggd av följande block

<p>Kap. VI Allmänna bestämmelser</p> <p>Kommittéförfarande</p> <p>Ändring av förordning (EG) nr 1831/2003</p>
<p>Kap. V Förteckningar och branschriktlinjer</p> <p>Märkningskoder</p> <p>Gemenskapsförteckning över foderråvaror/Foderkatalogen</p>
<p>Kap. IV Märkning, presentation och förpackning</p> <p>Ansvar och principer för märkning</p> <p>Påståenden</p> <p>Allmänna märkningskrav</p> <p>Märkning av foderråvaror</p> <p>Märkning av foderblandningar</p> <p>Märkning av dietfoder</p> <p>Märkning av foder till sällskapsdjur</p> <p>Märkning av icke tillåtet foder</p> <p>Undantag</p> <p>Frivillig märkning</p>
<p>Kap. III Utsläppande på marknaden</p> <p>Klassificering av foder</p> <p>Gränsdragning förblandningar/foderblandningar</p> <p>Dietfoder</p>
<p>Kap. II Allmänna märkningskrav för råvaror och foderblandningar</p> <p>Säkerhets- och saluföringskrav</p> <p>Foderföretagens ansvar och skyldigheter</p> <p>Begränsningar och förbud</p>
<p>Kap. 1 Inledande bestämmelser</p> <p>Syfte och tillämpningsområde</p> <p>Definitioner</p>

Observera att förutom kraven i märkningsförordningen tillkommer specifika märkningskrav för ekologiska produkter, genetiskt modifierade produkter, foder innehållande läkemedel och animaliska biprodukter.

Till hjälp för de enskilda foderföretagen att utforma märkningen har näringen tagit fram två märkningskoder

- en för livsmedelsproducerande djur (husdjur) – [EU Code of good labelling practice for compound feed for food producing animals](#)
- en för icke livsmedelsproducerande djur (sällskapsdjur) – [Code of Good Labelling Practice for Pet Food \(Fediaf\)](#)

Märkningsförordningen omfattar foder till såväl livsmedelsproducerande djur (husdjur) som icke livsmedelsproducerande djur (sällskapsdjur) samt vilda djur.

Grundkravet i märkningsförordningen är att foder enbart får släppas ut på marknaden om det är säkert och har några direkta negativa effekter på miljön. Det ska vara ”sunt, äkta, oförfalskat, lämpligt för avsedd användning och av god marknadsmässig kvalitet”.

Märkningsförordningen klargör att det är foderföretagaren som ansvarar för att

fodret är säkert och att märkningen är korrekt. Detta är i normalfallet fodertillverkaren, eller vid legotillverkning eller import en märkningsansvarig. Förordningen är tydlig med att varje led i foderkedjan är ansvarig för sin del av kedjan.

Avseende foderråvaror finns inget krav på ett godkännande (förutom för GMO-råvaror) men vissa begränsningar i vilka råvaror som får användas, se [kapitel 3](#). Tillverkning av foderblandningar bestående av råvaror och tillsatser kräver i vissa fall ett godkännande se [kapitel 2](#).

Märkningsförordningen klargörs att vatten inte är foder, men att foder som tillförs i vatten ska omfattas dvs. blötutfodring.

8.3 Övergripande märkningsuppgifter

Detaljregler för märkning av tillsatser beskrivs i [kapitel 3](#), foderråvaror i [kapitel 4](#) och foderblandningar i [kapitel 4](#).

8.3.1 Allmänna märkningskrav

Varje led i foderkedjan ansvarar för att märkningen är korrekt. Den som ansvarar för märkningen ska säkerställa att märkningsuppgifterna är korrekta, det kan antingen vara tillverkaren eller vid legotillverkning eller import en märkningsansvarig. Butiker som säljer foder, ska säkerställa att fodret är korrekt märkt och avstå från att leverera foder som inte uppfyller märkningskraven.

Märkningen ska vara tydligt placerad på förpackningen eller behållaren och utförd på svenska. De obligatoriska uppgifterna ska vara lätta att identifiera, ha en färg, ett teckensnitt och en storlek som inte skymmer eller framhäver delar av informationen såvida det inte handlar om att varna användaren för något.

Mer information om teckenstorlek m.m. återfinns i näringens märkningskoder

- livsmedelsproducerande djur (husdjur) – ännu inte publicerad
- [Code of Good Labelling Practice for Pet Food \(Fediaf\)](#)

8.3.2 Obligatoriska märkningskrav

Följande uppgifter ska beroende på vilket fodertyp som avses anges vid märkningen i form av en tydlig rubrik.

Rubrik	Tillsatser	Förblandningar	Foderåvaror	Foderblandningar
Fodertyp	-	X	X	X
Djurslag eller djurkategori	X	X	-	X
Sammansättning	-	-	-	X
Analytiska beståndsdelar	-	-	X	X
Tillsatser	-	X	X	X
Kategori/funktionell grupp	X	X	X	X
Partnummer	X	X	X	X

Markeringen – anger att detta inte är en obligatorisk uppgift/rubrik.

Markeringen X anger att det är en obligatorisk uppgift/rubrik. I vissa fall krävs den inte t.ex. om inga tillsatser ingår i en foderblandning krävs inte rubriken tillsatser.

Utöver dessa rubriker ska följande information finnas med på märkningen

Information	Tillsatser	För- blandningar	Foder- råvaror	Foder- blandningar
Bruksanvisning	X	X	-	X
Namn och adressuppgifter				
Tillverkare	-	-	-	X
Märkningsansvarig	X	X	X	X
Godkännandenummer	X	X	X	X
ID-nummer	-	-	(X)	(X)
Koncentration	X	X	-	-
Gratis telefonnummer	-	-	X	X
Nettokvantitet	X	X	X	X
Garantitid	X	X	-	X
Kategori	-	-	X	X
Upplysnings och varningstexter, symboler	X	X	X	X

Markeringen – anger att detta inte är en obligatorisk uppgift.

Markeringen X anger att det är en obligatorisk uppgift. Kursiv stil anger att det beror på vilken produkt som avses. En parentes anger att uppgiften är frivillig.

8.4 Påståenden

Påståenden eller den engelska benämningen ”claims” är ett av de svårare avsnitten i märkningsregelverket. Det är ofta en otydlig balansgång mellan vad som är tillåtet och vad som inte är tillåtet att påstå om foder.

Det som generellt gäller för marknadsföring av foder är att märkningen inte får vara vilseledande, det vill säga att du inte får påstå att fodret har egenskaper som inte kan bevisas.

Du får däremot ange vilka ämnen som förekommer eller inte, om fodret har några särskilda näringsegenskaper eller är optimerat för ett visst näringsinnehåll och om fodrets sammansättning stödjer eller skyddar fysiologiska förhållanden.

Det är inte tillåtet med medicinska påståenden och alltför generella påståenden.

Observera att kraven inte enbart avser vad som anges vid märkningen utan även de uppgifter som lämnas på webbsidor, produktblad eller muntligt, till exempel vid seminarier.

8.4.1 Vad är tillåtet att påstå enligt förordningen?

Förordningen klargör att det är tillåtet att göra påståenden genom att till exempel upplysa om:

- att vissa ämnen förekommer i fodret eller inte,
- om fodret har en särskild näringsegenskap eller process eller funktion,
- optimering av näringsinnehållet samt
- stöd eller skydd av fysiologiska förhållanden till exempel näringsbalans.

Grunden i förordningen är att man anger vad som ingår i fodret, till exempel samtliga råvaror under rubriken ”sammansättning” och vissa fodertillsatser under rubriken ”tillsatser”. Däremot är det inte förbjudet att ange vad som inte ingår i fodret, till exempel att fodret inte innehåller vete.

Ett foder ska tillföra näringsämnen för att bevara de normala kroppsfunktionerna. Förordningen klargör tydligt att det inte är tillåtet att ange att fodret förebygger, behandlar eller botar sjukdom, med undantag för fodertillsatserna koccidiostatika och histomonostatika.

Det är inte heller tillåtet att påstå att fodret har ett särskilt näringssyfte om detta syfte/påstående är upptaget i listan över dietfoderpåståenden utan att de specifika kraven för dessa påståenden uppfylls.

Alla påståenden om foder måste

- vara objektiva, det vill säga att effekterna går att iaktta eller mäta,
- kunna kontrolleras, det vill säga om du påstår att ditt foder är bra för lederna så måste detta kunna bevisas samt
- kunna förstås av foderanvändaren.

Avseende godkända fodertillsatser eller förblandningar får påståenden utöver skälet till godkännande göras förutsatt att ovanstående generella regler beaktas. Det bedöms däremot inte tillåtet att använda en godkänd tillsats med ett visst syfte enbart för något annat syfte. Ett exempel är att använda en mikroorganism som är godkänd som ensileringsmedel (för konservering av foder, i huvudsak grovfoder) i en torr förblandning eller ett kompletteringsfoder och hävda att produkten har en zooteknisk effekt.

8.4.2 Krav på bevis

Kravet på bevis i fodersammanhang innebär att påståendena har testats i vetenskapligt utformade försök. Dessa uppgifter ska finnas sammanställda när du släpper ut ditt foder med ett påstående på marknaden. Försöken bör vara utförda på de djur som avses.

Erfarenhetsmässigt konstaterar Jordbruksverket underlaget för de påståenden som görs är mycket dåligt underbyggt, ofta drar för långtgående slutsatser på enskilda undersökningar med få djur eller på rena grundforskningsresultat.

Vid en offentlig kontroll kan Jordbruksverket begära fram och granska de uppgifter som ligger till grund för ett påstående. Observera att Jordbruksverket enbart tar hänsyn till de försök/dokument som du presenterar vid kontrollen.

Kravet på bevis innebär bland annat att det är svårt med påståenden som högklassigt, smakligt och rikligt. Den europeiska organisationen för tillverkare av sällskapsdjurfoder ([Fediaf](#)) har riktlinjer som kan ge en vägledning om hur vissa begrepp (som till exempel färskt och autentiskt) kan användas.

8.4.3 Inte tillåtna påståenden

8.4.3.1 Vilseledande påståenden

Förordningen anger att märkning och presentation av foder inte får utformas så att användaren vilseleds. Det kan handla om det avsedda användningsområdet eller fodrets egenskaper, så som

- typ av foder
- tillverkningsmetod
- egenskaper
- sammansättning
- kvantitet
- hållbarhet
- den art eller kategori djurfodret är avsett för

8.4.3.2 Generella påståenden

Det är inte tillåtet att påstå att fodret har verkningar eller egenskaper som det inte har. Det är inte heller tillåtet att antyda att fodret har särskilda egenskaper när i själva verket alla liknande foder har sådana egenskaper.

Ett exempel på det senare där Jordbruksverket har avvisat ett påstående är när ett företag angett att fodret är rikt på omega 3 och omega 6 och därför har vissa egenskaper. En granskning av påståendet visade att fodret innehöll fiskmjöl, vilket många andra foder på marknaden också innehöll. Därför kunde motsvarande egenskaper förväntas även hos dessa foder och påståendet avvisades.

8.4.3.3 Medicinska påståenden

Normalt sett är inte ett foder avsett att bota sjukdomar, utan ska tillföra näringsämnen för att bevara de normala kroppsfunktionerna. Förordningen klargör tydligt att det inte är tillåtet att påstå att fodret kan bota, behandla eller förebygga sjukdom.

Detta innebär att det även är mycket svårt att göra några påståenden vad gäller hälsa eller funktioner hos organ, blodkärssystem, nervsystem, immunsystem, ämnesomsättning och fruktbarhet. Det är Läkemedelsverket som bedömer medicinska påståenden.

8.4.3.4 Dietfoder

Vissa påståenden som är snarlika medicinska påståenden eller anges för djur med särskilda näringsbehov, så kallat dietfoder, är tillåtet och ska märkas med vissa uppgifter utöver den generella märkningen (på engelska används ofta benämningen Parnut).

Påståenden om dietfoder godkänns av EU-kommissionen. I [Dietfoderlistan](#) finns en sammanställning över godkända dietfoderpåståenden.

Observera att om ett påstående är listat för dietfoder, som till exempel ”minskning av stressreaktioner”, så är detta påstående begränsat till foder som märks som dietfoder och kan därmed inte användas vid märkning av ”vanligt” foder.

Vad gäller ”minskning av stressreaktioner” har det förekommit att man istället angett ”minskning av oro” vid märkning av foder. Jordbruksverket bedömer att benämningarna oro och stress är synonymer i märkningssammanhang och därför endast får användas för dietfoder.

För att få ett påstående om dietfoder godkänt så ska en ansökan skickas till EU-kommissionen. Ansökan ska visa hur den aktuella fodersammansättningen fyller det avsedda näringsbehovet samt att den inte har någon negativ inverkan på djurhälsa, människors hälsa eller djurskydd (art. 10 i förordning (EG) nr 767/2009).

9 Kontroll

9.1 Införelkontroll

9.1.1 Egenkontroll

9.1.2 Reglerad egenkontroll

9.2 Egenkontroll

9.3 Officiell kontroll

9.4 Rapportering av utförd kontroll

10 Handel

Vägledning foder finns enbart tillgänglig digitalt på www.jordbruksverket.se

Jordbruksverket • 551 82 Jönköping • Tfn 036-15 50 00 (vx) • Fax 036-34 04 14
E-post: jordbruksverket@jordbruksverket.se
www.jordbruksverket.se